

Handläggare

Marie Wallin
0152-29915

Socialnämnden

Strukturplan, Verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning, 2017-2022

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att

1. anta strukturplanen, Verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning, 2017-2022.

Beskrivning av ärendet

Socialnämnden antog 2015-04-28 SN 2015:45, Strukturplan för socialnämndens verksamheter till personer med funktionsnedsättning. Strukturplanen har nu reviderats och ersätts av SN/2017:533 Strukturplan, Verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning, 2017-2022.

Bakgrund

Strukturplanen beskriver ett nuläge år 2017 med förslag på framtida struktur, strategier och satsningar för hur verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning ska utformas, för att möta kommunmedborgarnas behov de närmsta fem åren. Syftet är att på ett övergripande sätt väva ihop nationella mål och styrdokument med Strängnäs kommuns värdegrund, struktur, riktlinjer och framtida utmaningar. I kommunens planeringsansvar ligger att prioritera och disponera kommunens resurser så att de kommer invånarna till del på bästa sätt. Det innebär att kontinuerligt följa upp och anpassa verksamheterna till kommuninvånarnas krav och förväntningar. Strukturplanen ska utgöra ett planeringsunderlag för verksamhetsplanering och arbetsplaner.

Beredning

Professionens erfarenheter har inhämtats från verksamhetsområdet för personer med funktionsnedsättning. En återkommande dialog har förts med myndighet och bistånd samt med medicinskt ansvarig sjuksköterska och Anhörigkonsulent. Strukturplanen har skickats ut för synpunktsinhämtning till socialkontorets ledningsgrupp. Bästa tillgängliga kunskap har inhämtas genom granskning av lagstöd och forskning. Målgruppens perspektiv har inhämtats genom brukarundersökning och fokusgrupp med anhöriga. Strukturplanen har skickas ut på remiss till intresseföreningar för personer med funktionsnedsättning (Autism och aspergerförbundet samt Attention och Riksförbundet för social och mental hälsa). Intresseföreningarna har framfört sina synpunkter muntligen, justeringar har gjorts utifrån deras synpunkter.

Socialnämnden har vid sitt sammanträde den 2/10 2017, haft en vägledande diskussion om strukturplanens innehåll.

Ekonomiska konsekvenser för kommunen

Beslutet medför inga ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Övriga konsekvenser

Beslutet medför inga övriga konsekvenser.

Uppföljning

En översyn/revidering av strukturplanen genomförs en gång per år. Detta med anledning av omvärldsfaktorer som exempelvis demografi, lagstiftning och organisation. Syftet är även att bevaka och följa upp hur de förslag på strategier som nämns i strukturplanen framskrider.

Beslutsunderlag

Strukturplan, Verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning, 2017-2022.

Beslutet skickas till

-

Inger Grindelid
Kontorschef

Carina Lundstedt
Verksamhetschef

Marie Wallin
Utredare

STRÄNGNÄS KOMMUN

Strukturplan

Verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning

Utredare
Marie Wallin
verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning
Dnr SN/2017:533

STRÄNGNÄS KOMMUN

Beslutad när:	2017-10-24
Beslutad av	Socialnämnden
Diarienummer:	SN/2017:533
Ersätter:	SN 2015:45, Strukturplan för socialnämndens verksamheter till personer med funktionsnedsättning
Gäller för:	Alla nämnder och förvaltningen
Gäller fr.o.m:	2017-10-24
Gäller t o m:	2018-12-30
Dokumentansvarig:	Socialchef
Uppföljning:	Årligen

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning av verksamhetens riktning	3
2. Inledning och Syfte.....	3
3. Metod.....	3
3.1. Evidensbaserad praktik (EBP).....	3
3.2. Brukarmedverkan	4
3.3. Professionen och bästa tillgängliga kunskap	4
4. Så styrs verksamheten.....	4
5. Nuläge - Strängnäs kommun	7
5.1. Demografi	7
5.2. Värdegrund	7
5.3. Myndighetsutövning och utförare.....	7
5.4. Verksamheter	8
6. Samhället ändras lagstiftning ses över	8
7. Målgrupper och hälsa.....	9
7.6. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Målgrupper och hälsa)	13
8. Individens behov i centrum, ledning, delaktighet och teknik	14
8.5. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (IBIC, ledning, delaktighet och teknik).....	17
9. Verksamheter och prognostisering	19
9.1 Sysselsättning och daglig verksamhet.....	19
9.1.2. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Sysselsättning och DV)	21
9.2. Bostad med särskild service och särskilt boende (Bostad)	22
9.2.3 Strängnäs -Framtida utmaningar och strategier (Bostad).....	27
9.3. Stöd i ordinärt boende	26
9.3.1 Boendestöd.....	26
8.3.2. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Boendestöd)	27
9.4. Personlig assistans, vuxen LSS.....	27
9.4.1. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier	28
9.5. Insatser, riktade till barn och unga	28
8.5.1. Avlösarservice, ledsagarservice, personlig assistans barn & unga, LSS	28
8.5.2. Korttidsboende, LSS.....	28
8.5.3. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Barn och unga)	29
8.6. Förebyggande verksamhet – Anhörigstöd, uppsökande-, öppen verksamhet	29
8.6.1. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Förebyggande).....	30
9. Attraktiv arbetsgivare	30
10. Ekonomi.....	31
Bilaga. Begreppsförklaring, verksamheter (utifrån lagstiftning och lagstöd)	34

1. Sammanfattning av verksamhetens riktning

Strukturplanen sträcker sig över en fem års period. Syftet med strukturplanen är att på ett övergripande sätt väva ihop nationella mål och styrdokument med Strängnäs kommuns värdegrund, struktur, riktlinjer och framtida utmaningar kopplat till strategier. Framtida utmaningar och strategier beskrivs övergripande för hela verksamhetsområdet samt för respektive insats.

Huvudsakliga fokusområden är:

- Planera och rikta verksamheten på ett mer strategiskt sätt utifrån brukarnas behov av stöd.
- Fortsätta implementera arbetssättet individens behov i centrum, med fokus på ledningssystem, implementeringsarbete och systematisk uppföljning.
- Utveckling av samverkan mellan olika verksamheter och huvudmän.
- Vidareutveckla strukturer och arbetssätt för att öka brukarnas delaktighet. För att utveckla delaktighet är vidare implementering av pedagogiskt arbetssätt och välfärdsteknik prioriterade områden.
- Barnperspektivet inom verksamheten ska stärkas.
- Utveckla uppsökande verksamhet och öppna mötesplatser för att främja psykisk hälsa.
- Skapa mer flexibla, hållbara och kostnadseffektiva verksamheter för bostad med särskild service/särskilt boende.
- Utveckling av daglig verksamhet/sysselsättning.
- Medarbetarna närmast brukaren ska ges förutsättningar att arbeta utifrån de arbets- och förhållningsätt som strukturplanen förespråkar.

2. Inledning och syfte

Strukturplanen beskriver ett nuläge år 2017 med förslag på framtida struktur, strategier och satsningar för hur verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning ska utformas för att möta medborgarnas behov de närmsta fem åren. Framtida utmaningar och strategier beskrivs inledningsvis övergripande för hela verksamhetsområdet och sedan för respektive insats. Avslutningsvis beskrivs områdena attraktiv arbetsgivare och ekonomi.

2.1. Syfte Syftet är att på ett övergripande sätt väva ihop nationella mål och styrdokument med Strängnäs kommuns värdegrund, struktur, riktlinjer och framtida utmaningar kopplat till strategier.

Ambitionen är att strukturplanen utgör ett samlat dokument för att arbeta mer strategiskt med framtida fokusområden inom funktionshinderområdet i Strängnäs kommun. Strukturplanen blir vägledande för prioritering av resurser, verksamhetsplanering och arbetsplaner.

3. Metod

3.1. Evidensbaserad praktik (EBP)

För att undersöka behov och framtida riktning har metoden evidensbaserad praktik (EBP) använts. EBP rekommenderas vid utveckling av Socialtjänstens verksamheter. EBP innebär en systematisk användning av bästa tillgängliga kunskap, professionellas erfarenheter samt

STRÄNGNÄS KOMMUN

personens egna önskemål och situation.^{1, 2} Att ta reda på vad brukarna tycker är i linje med Socialnämndens mål³ att öka brukarens delaktighet och inflytande i verksamhetsutveckling.

3.2. Brukarmedverkan

Synpunkter och perspektivet från framtida målgrupp och brukare har inhämtats genom fokusgruppssamtal med sex elever från gymnasiesärskolan och fem elever från särskilda undervisningsgruppen Aspen (med inriktning neuropsykiatri, autism). Två fokusområden valdes ut, vilka var tankar kring framtida boende och arbetsliv (inklusive daglig verksamhet och sysselsättning). Fokusområdena valdes utifrån majoritetsförklaringens mål att kommunen ska verka för att personer med funktionsnedsättning ska få boende och sysselsättning i kommunen.⁴ Anhörigas perspektiv har beaktats genom samtal med föräldrar till gymnasieungdomar med funktionsnedsättning, i samverkan med anhörigcentrum.⁵

För att säkerställa brukarmedverkan har även:

- Brukare i kommunens boendeverksamheter har fått frågan ”om du får drömma och önska är det något du skulle vilja ändra på i din bostad.”
- Synpunkter från rådet för funktionshinder har lyssnats in.
- Brukare med insatsen daglig verksamhet (LSS) och sysselsättning (SoL) har deltagit i en brukarundersökning som rörde arbetsliv, daglig verksamhet och sysselsättning.⁶
- Synpunkter från intresseorganisationer lyssnas in vid möte och strukturplanen skickas ut på remiss.

3.3. Professionen och bästa tillgängliga kunskap

Professionellas erfarenheter har inhämtats från verksamhetschef, enhetschefer och kvalitetssamordnare inom verksamhetsområdet för personer med funktionsnedsättning samt från kommunens projektledare (utförarsidan) för Individens behov i centrum (IBIC). Fokusgrupper med medarbetare inom daglig verksamhet och sysselsättning har gjorts. En återkommande dialog har förts med myndighet och bistånd samt med medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) och Anhörigkonsulent. Slutligen har strukturplanen skickats ut för synpunktsinhämtning hos verksamhetens och socialkontorets ledningsgrupper.

Samtal om framtida boendeformer har gjorts med nyckelfunktioner i Södertälje och Enköping kommun samt genom deltagande vid konferensen framtidens LSS boende 2016. Bästa tillgängliga kunskap har inhämtas genom samtal med funktionshinderforskare Öie Umb-Carlsson (vid Forskning och utveckling i Sörmland), granskning av lagstöd och forskning.

---

¹ Socialstyrelsen. (2017). *Att leda en evidensbaserad praktik – en guide för chefer i socialtjänsten*. Hämtad den 15 november 2016 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18844/2012-10-4.pdf>

²FoU Sörmland (2017). *Om evidensbaserad praktik*. Hämtad den 15 november 2016 från <http://www.fou.sormland.se/ebp-evidensbaserad-praktik.aspx>

³ Strängnäs kommun (2017). *Socialnämndens verksamhetsplan 2017*, Strängnäs kommun, Mål C1.

⁴ Strängnäs kommun (2015). *Majoritetsförklaringen 2015-2018*. Hämtad den 15 november från https://www.strangnas.se/globalassets/upload/kommun-och-politik/majoritetsforklaring/majoritetsforklaring_2015-2018.pdf

⁵ Personlig kommunikation vid gymnasiesärskolan och Aspens föräldramöte, fokusgrupp med sju anhöriga från gymnasiesärskolan, våren 2017.

⁶ Enkäten togs fram i två versioner, en med bildstöd och en utan. Enkäten bestod av 17 kvantitativa frågor som exempelvis ”skulle du vilja ha andra arbetsuppgifter?” Det fanns möjlighet komma med egna kommentarer vid samtliga frågor.

4. Så styrs verksamheten

Verksamheten för personer med funktionsnedsättning styrs av internationella överenskommelser, nationella mål, lagar, författningar, riktlinjer samt kommunens egna styrdokument. Nedan nämns grundläggande bitar för styrning, ur ett nationellt perspektiv.

4.1. FN, konventioner

Sverige har godkänt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.⁷ På så vis har Sverige åtagit sig att följa konventionens innehåll, exempelvis rätten om full delaktighet och tillgänglighet i samhället, att kunna välja hur och med vem man vill bo med samt rätten till stöd i sitt boende. Sverige har godkänt FN:s barnkonvention Alla barn upp till 18 år har samma rättigheter. Barnets bästa och rätt till inflytande är två av grundprinciperna som genomsyrar hela Barnkonventionen. De andra två grundprinciperna rör att inget barn får diskrimineras och att varje enskilt barn har rätt till liv och utveckling

4.2. Regeringens funktionshinderpolitik

I maj 2017 la regeringen fram en ny proposition och föreslog att ett nytt nationellt mål ska styra funktionshinderspolitiken. Målet är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Det tydliggörs att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ligger till grund för målet och att jämställdhet samt barnrättsperspektivet särskilt ska beaktas. Regeringen vill starta en utredning som ser över hur funktionshinderspolitiken styrs.⁸ Särskilt fokus läggs vid arbetsmarknad och utbildning samt vid universell utformning. Begreppet universell utformning innebär att det ska göras rätt från början avseende digital och fysisk tillgänglighet i samhällsplanering, information och kommunikation.⁹

4.3. Statens psykiatrisatsning

Sedan 2012 har överenskommelser om stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa (tidigare kallad PRIO) upprättats årligen mellan Sveriges kommuner och landsting (SKL) samt regeringen. Större fokus har i år (2017) lagts vid att öka preventiva insatser för att minska risken för att medborgare får psykisk ohälsa. För att ta del av stimulansmedlen ska kommunerna och landstinget ha upprättat handlingsplaner för arbetet med psykisk hälsa, som redovisas årligen samt ha upprättat aktuella överenskommelser om samverkan.¹⁰

4.4. Myndigheten för delaktighet (MFD)

MFD har i uppdrag att följa upp kommuner, landsting och myndigheters insatser i förhållande till funktionshinderspolitikens mål. MFD har fokus på tillgänglighet, delaktighet och kommunikation och ska även följa utvecklingen och skillnaderna i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning oavsett ålder och kön.¹¹

⁷ Regeringskansliet. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (2008, artikel 18, 19 & 28).

Hämtad den 10 september från <http://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecd8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>

⁸ Regeringskansliet (2016). Proposition. 2016/17:188 *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*.

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2017/05/prop.-201617188/>

⁹ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/05/nytt-mal-ska-styra-funktionshinderspolitiken/>

¹⁰ SKL (2017). Överenskommelse för psykisk hälsa 2017. Hämtad den 10 februari från:

<https://skl.se/halsasjukvard/psykiskhalsa/overenskommelsenpsykiskhalsa.234.html>

¹¹ <http://www.mfd.se/samhallsomraden/>

4.5. Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

I socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd anges gällande bestämmelser för socialtjänsten. Vidare har socialstyrelsen publicerat handböcker som är ett komplement till vissa föreskrifter, med mer djupgående fakta och information.¹² Socialstyrelsen har utkommit med nationella riktlinjer som ger vägledning i hur verksamhetens resurser bör prioriteras gällande metoder och arbetssätt. År 2011 gav Socialstyrelsen ut *Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd*¹³. Riktlinjerna omfattar rekommendationer inom områdena tidiga åtgärder, delaktighet, utbildning, psykologisk behandling, kognitiv/social träning, arbete, boende samt samordning/samverkan.

IVO är en myndighet som ansvarar för tillsynen av socialtjänstens arbete.¹⁴ Den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS (socialnämnden) är skyldiga att systematiskt utveckla och kvalitetssäkra sin verksamhet.¹⁵

4.6. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

LSS är en rättighetslag med tio insatser, som inte innebär någon inskränkning i de rättigheter som andra lagar ger. LSS syftar till att ge personer med funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra, full delaktighet i samhällslivet och att stärka förmågan att leva ett självständigt liv. Vidare syftar LSS till att skapa förutsättningar för goda levnadsvillkor, stödet ska anpassat efter den enskilda individen. Personer som omfattas av LSS tillhör någon av följande tre personkretsar, 1. Utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd, 2. Betydande och bestående begävningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder, genom yttre våld eller sjukdom, 3. andra stora, varaktiga och betydande funktionshinder som utgör betydande svårigheter i det dagliga livet och som inte beror på normalt åldrande.

4.7. Socialtjänstlagen (SoL)

Personer som inte omfattas av LSS, men som har en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och stora svårigheter i sin livsföring kan söka insatser enligt Socialtjänstlagen (2001:453, SoL). SoL är en ramlag som syftar till att ge personer med funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra, delta i samhällets gemenskap och stärka möjligheterna till ett självständigt liv. Vidare syftar till SoL till att skapa förutsättningar för skäliga levnadsvillkor, stödet ska anpassat efter individen.¹⁶

4.8. Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)

Med hälso- och sjukvård avses åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL) ska kommunen erbjuda god hälso- och sjukvård åt de som bor i en boendeform eller bostad som avses i SoL eller LSS. Kommunen ska i samband med dagverksamhet erbjuda en god hälso- och sjukvård åt de som vistas där.¹⁷

---

¹² <http://www.socialstyrelsen.se/>

¹³ Socialstyrelsen (2011). *Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd: Socialstyrelsen.*

¹⁴ <https://www.ivo.se/>

¹⁵ Socialstyrelsen (2012) *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.* Hämtad den 7 september från: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18777/2012-6-53.pdf>

¹⁶ Bergstrand, O. B: (2016). *Socialtjänstlagen.* Helsingborg: Komlitt.

¹⁷ SFS 1982:763 *Hälso- och sjukvårdslag.* Hämtad den 12 november 2016 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag-1982763_sfs-1982-763

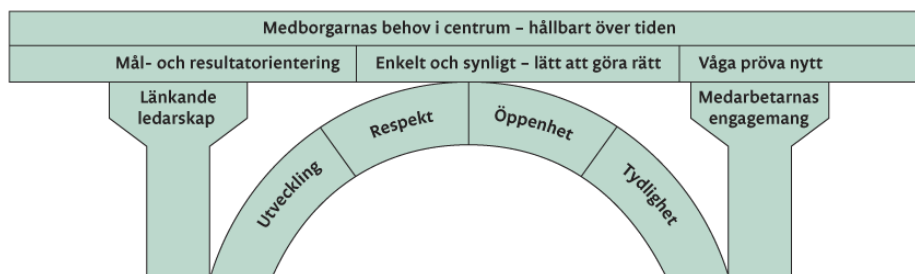
5. Nuläge - Strängnäs kommun

5.1. Demografi

Vid årsskiftet 2016/2017 hade Strängnäs kommun 34 609 invånare, vilket är en ökning med 507 personer på ett år. Befolkningsstillväxten berodde främst på en ökad migration och inflyttning från andra kommuner. År 2022 beräknas antalet invånare vara omkring 35322 - 41211 personer. Prognosen är svårbedömd och beror främst på hur bostadsmarknaden kommer utökas i Strängnäs.¹⁸

5.2. Värdegrund

Strängnäs kommuns värdegrund vilar på att alla människor har förmåga och vilja att utvecklas. Strängnäs kommun har utarbetat en struktur för hur medborgare kan komma med synpunkter och medborgarförslag. Verksamheten för personer med funktionsnedsättning har kommunens värdegrund brobygget som utgångspunkt, varav brukarmedverkan varit en central del i framtagandet av strukturplanen.¹⁹

Figur 1. Strängnäs kommuns värdegrund Brobygget.

5.3. Myndighetsutövning och utförare

I Strängnäs kommun ansvarar Socialnämnden för stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Myndighet och bistånd utreder behov för personer med funktionsnedsättning och fattar beslut om insats enligt LSS eller bistånd enligt SoL. Myndighet och bistånd samverkar med Individ och familjeomsorgen samt med barn och utbildningskontoret. Verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning utför insatserna för de personer som får bifall från myndighet och bistånd. En biståndsbedömd insats ska verkställas inom tre månader, annars riskerar kommunen vite.²⁰

¹⁸ Artaeus, D. (2017). *Befolkningsprognos 2017, Strängnäs kommun*. Samhällsbyggnadskontoret, Strategienheten, Strängnäs kommun.

¹⁹ <http://www.strangnas.se/sv/Kommun-och-politik/Paverka-kommunen>

²⁰ Inspektionen för vård och omsorg (2017). Hämtad den 12 november 2016 från: <http://www.ivo.se/om-ivo/statistik/ej-verkstallda-beslut/>

5.4. Verksamheter

Barn & unga till 21 år	Daglig verksamhet (12 grupper)	Bostad med särskild service	Ordinärt boende vuxna	Verkställs av andra:	Anhörigcentrum
1 korttids, LSS 29 b (inklusive 4 b över 21 år)	Sysselsättning 93 b LSS 37 b SoL	53 b LSS 8 b SoL Fördelat på:	Boendestöd SoL, 97 b	IFO : Kontaktperson 20 b, SoL 35 b, LSS	Öppen verksamhet
Ledsagar-service, LSS 18 b (inklusive 14 b över 21 år)	IPS (LSS/SoL) Företagsplaceringar	2 st servicebostäder, LSS 18 b	Personlig assistans LSS 13 b	Myndighet och bistånd: Externa Bostad med särskild service	Studiecirklar tex, "När jag ej finns med" och "Psykos"
Personligt utformat stöd SoL, 2 b	Träffpunkten Öppen verksamhet	8 st gruppboendestäder, LSS fördelat på: LSS, 6,5 st gruppboendestäder 35 b	Personligt utformat stöd 1 b	Vuxna: 16 b Solåkra, LSS 4 b övriga utföre, LSS 4 b övriga utförare, SoL	PPI (Psyko-pedagogisk intervention)
Avlösarservice LSS, 7 b		Sol, 1,5 st gruppboende 8 b		Barn: 6 b LSS	Stödgrupper vuxna * psykisk ohälsa * Våld i nära relationer
Personlig assistans, LSS 3 b					Lugna rummet Stödgrupp barn & unga psykisk ohälsa

Figur 2. Verksamheter nuläge Strängnäs. Brukare förkortas med b. Statistik från Treserva 2017-09-19 samt uppgifter från Myndighet och bistånd samt Anhörigkonsulent. Vissa av Anhörigcentrums aktiviteter sker i samverkan med landstinget, verksamhetsområdena för personer med funktionsnedsättning och individ och familjeomsorgen samt Svenska kyrkan. Anhörigcentrum utför även fler mindre aktiviteter.

6. samhället ändras - lagstiftning ses över

6.1. Samhället ändras över tid

Stödet till personer med funktionsnedsättning måste kunna ändras i takt med att samhället förändras.²¹ Dagens generation med funktionsnedsättning har vuxit upp på andra premisser än tidigare generationer, vilket också gör att dagens generation har andra krav och en annan syn på hur de vill leva sitt liv. I dagsläget är det allt större fokus på brukarnas delaktighet och inflytande vid såväl planering av den enskildas insats som vid verksamhetsplanering.²²

Personer med funktionsnedsättningar lever i dagsläget längre än vad tidigare generationer gjort, vilket kan leda till att personer med funktionsnedsättning i högre grad än tidigare utvecklar demens och försämrat hälsotillstånd.²³ De flesta brukare inom verksamhetsområdet har någon form av kognitiv nedsättning. En kognitiv nedsättning kan exempelvis innebära

²¹ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016). *Stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS 2016*. Helsingborg: Komlitt.

²² Gustavsson, I.A. (Red.). *Delaktighetens språk* Lund: Studentlitteratur.

²³ Fäldth, F., & Krantz, O. (2014). *Åldrande och intellektuella funktionsnedsättningar – en litteraturöversikt*. Malmö Stad: FoU. Hämtad den 4 januari 2017 från http://malmo.se/download/18.7acdbda51446ef6eb0ea4b/1393574345079/2014_1_Aldrande_funktionsnedsattningar.pdf

svårigheter i att tänka abstrakt, minne, koncentrationsförmåga, planera, impuls kontroll, initiativförmåga och tidsuppfattning.²⁴ Målgruppen som omfattas av LSS personkrets 1 har förändrats över tid, då fler personer diagnostiseras med autism än tidigare, vilket tros bero på mer kunskap om diagnosen och att fler barn utreds.^{25,26}

6.2 Lagstiftningarna LSS och SoL utreds

Regeringen ser för närvarande över LSS, syftet är att skapa en långsiktig hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans. Regeringens syfte är även att se över ändamålsenliga insatser med förstärkt kvalitet och träffsäkerhet inom LSS övriga insatser. Översynen görs utifrån att kostnaderna inom personlig assistans kraftigt har ökat samt utifrån att rättstillämpningen har ändrats utifrån domar och politiska beslut.²⁷ Regeringens utredning av LSS ska redovisas 1 oktober 2018.²⁸

Socialstyrelsen har föreslagit att regeringen i samband med utredningen bör se över LSS personkretstillhörighet för att bättre kunna möta målgruppen med neuropsykiatri, kognitiva nedsättningar och grav synnedsättning. Socialstyrelsen har även föreslagit att boendestöd LSS bör inrättas för att bättre kunna tillgodose behovet i ordinärt boende.²⁹ Det är oklart hur regeringen kommer att hantera Socialstyrelsens förslag.

En översyn kommer även att göras av SoL och Socialtjänstens uppgifter, Socialdepartementet ansvarar för utredningen. Fokus är framförallt att tydliggöra kommunens uppdrag, förebyggande och tidiga insatser, underlätta för samverkan samt jämställdhet.³⁰ Strängnäs kommun och verksamhetsområdet för personer med funktionsnedsättning kommer att påverkas av utredningarnas resultat.

7. Målgrupper och hälsa

7.1. samsjuklighet

I många fall har personer med funktionsnedsättning flera funktionsnedsättningar/diagnoser samtidigt, vilket benämns som samsjuklighet. Samsjuklighet kan även innebära att en person har två eller fler sjukdomstillstånd samtidigt som exempelvis missbruksproblematik, somatisk sjukdom och/eller psykisk ohälsa.³¹ Personer med funktionsnedsättning löper högre risk än övriga befolkningen att utveckla psykisk ohälsa.³² Nationella kartläggningar visar att ungefär

²⁴ Lennart Lundin (2015).

²⁵ Gillbergcentrum. (2017). Hämtad den 8 december från

<http://gillbergcentre.gu.se/forskningsomraden/forskarhornan/2014/ar-autism-vanligare-idag-an-for-40-ar-sedan-april-2014>

²⁶ Gillbergcentrum. (2017). Hämtad den 8 december från

http://dok.sls.sll.se/CES/FHG/Psykisk_halsa_och_ohalsa/Informationsmaterial/autismspektrumtillstand-bland-barn-och-unga-i-stockholms-lan.2014_2.2014

²⁷ Personlig kommunikation, Mikael Klein, Intressepolitisk chef, funktionssätt Sverige (2017-09-11, konferensen nationella Chefsdagarna för personlig assistans, Stockholm).

²⁸ Regeringen. (2016). *Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättning*. 2016:40.

Hämtad den 4 januari 2017 från

<http://www.regeringen.se/49bde0/contentassets/72147037df874b5da65fb16afd376244/oversyn-av-insatser-enligt-lss-och-assistansersattningen.pdf>

²⁹ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016) *Stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS 2016*. Helsingborg: Komlitt.

³⁰ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/04/margareta-winberg-ska-gora-en-oversyn-av-socialtjanstlagen/>

³¹ Socialstyrelsen. (2011). *Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd 2011 – stöd för styrning och ledning*. Hämtad den 10 oktober från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18217/2011-1-3.pdf>

³² Socialstyrelsen. (2015). *Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet – Ett kunskapsstöd med rekommendationer för chefer, verksamhetsansvariga och personal*. Hämtad den 6 september från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19946/2015-12-3.pdf>

STRÄNGNÄS KOMMUN

20–30 procent av de som söker vård för psykisk ohälsa har en missbruksproblematik. I sin tur har ungefär 30-50 procent av målgruppen med missbruk en livslång psykisk ohälsa.³³

Strängnäs inventering 2017 av personer med psykisk funktionsnedsättning, påvisar ett stort mörkertal kring hur det är ställt med individernas somatiska hälsa. Svarefrekvensen är "vet ej" för 88 individer av 214. För 66 individer av 214 anses det att insatser kring somatisk hälsa behövs, behöver ökas eller ses över. Det är även okänt hur munhälsan är för omkring 160 individer av 214. Av de 214 personer som inventerats anses ungefär 45 personer ha någon form av missbruksproblematik som de behöver stöd för. För cirka 55 personer är det okänt om det finns ett pågående missbruk eller inte.³⁴

7.2. Sårbarhet

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning konstateras det att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning ofta är utsatta för större risk (både i och utanför hemmet) för våld, skada eller övergrepp.³⁵ Eskilstuna kommun har tagit fram en utbildning (V.I.P) som vänder sig till personer med kognitiva nedsättningar i syfte att öka personernas kunskap om känslor, gränssättning och våld i nära relationer.³⁶

I Strängnäs kommun pågår det för närvarande ett arbete att ta fram en handlingsplan för Socialkontoret avseende våld i nära relationer. Socialkontorets resursteam har utbildat medarbetare inom äldreomsorgen i vad våld i nära relationer är och hur det kan uppmärksammas. På anhörigcentrum anordnas det en stödgrupp för anhöriga gällande våld i nära relationer i samverkan med Individ och familjeomsorgens samordnare för våld i nära relationer.

7.3. Samverkan

Att behoven är individuella och att olika funktionsnedsättningar, vård och stödbehov ofta interagerar med varandra ställer höga krav på samverkan, både mellan olika huvudmän så som kommun och landsting men också samverkan internt, det vill säga inom kommunen. IVO fann att det just är kring samverkan och helhetsansvar som både kommun och landsting ofta brister. Vidare menar IVO att respektive verksamhet tenderar att fastna i sitt eget stuprör, vilket leder till att individens behov inte sätts främst.³⁷

7.3.1. SIP och individuell plan

Samordnad individuell plan (SIP) är sedan 2010 lagstadgad.³⁸ "Landsting och kommuner i Sörmland har tagit fram en riktlinje för genomförande av SIP i Sörmland. Personer som har kontakter med landsting och kommun eller olika enheter inom kommunen har rätt att få hjälp

³³ Statens offentliga utredningar. (2011). *Missbruket, Kunskapen, Vården Missbruksutredningens forskningsbilaga*. Stockholm: SOU hämtad den 4 januari 2017 från <http://www.regeringen.se/contentassets/e8736c3d067c4c45abf7a338b728f445/missbruket-kunskapen-varden-hela-dokumentet-sou-20116>

³⁴ Strängnäs kommun. Inventering (2017). Arbetsmaterial.

³⁵ Regeringskansliet. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (2008, artikel 18, 19 & 28). Hämtad den 10 september från <http://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>;

Socialstyrelsen (2016). *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Hämtad den 20 september 2017 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20252/2016-6-37.pdf>

³⁶ <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/vuxna/vip-.html>

³⁷ IVO: Tillsynsrapport 2016 De viktigaste iakttagelserna inom IVO:s tillsyn och tillståndsprövning för verksamhetsåret 2016

³⁸ 2 kap. 7 § SoL och 3 § HSL.

STRÄNGNÄS KOMMUN

med samordning av insatserna.³⁹ Statistik från Myndighet och bistånd visar att totalt 39 SIP har gjorts i år, gällande både barn och vuxna med funktionsnedsättning. Individuell plan enligt LSS erbjuds, men vissa individer väljer att tacka nej utifrån att de har en upprättad SIP. En individuell plan beskriver kortsiktiga och långsiktiga mål. Genom att utreda behov utifrån arbetssättet IBIC belyses individernas behov och delaktighet på ett tydligare sätt.⁴⁰

I årets inventering av vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning i Strängnäs framkommer det att det sker någon form av samverkan mellan olika verksamheter och/eller huvudmän, för cirka 75 av 214 individer. Ungefär 29 av de identifierade personerna har en SIP eller är på väg att få en SIP upprättad. Det är ungefär lika många som vid 2013 års inventering. Forskning och utveckling i Sörmland (FOU) har de senaste åren genomfört utbildningar om SIP.⁴¹ Att det i inventeringen inte syns någon ökning sedan 2013 av antal SIP för vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning, tyder på att ytterligare åtgärder behövs för att implementera SIP i kommunens och landstingets verksamheter.

7.4. Prognostisering Strängnäs kommun

Diagnos	IQ	Mental Ålder Bygger på grova kategorier Livs-erfarenhet påverkar	Ca % av Sveriges befolkning	Ca antal personer i 2017 Strängnäs Befolkning ca 34600	Ca antal personer 2017 0-18 år Strängnäs Antal ca 8000	Ca antal personer 2022 Strängnäs Befolkning ca 37400
Lindrig Utvecklingsstörning (US)	50-69	9-12	↓ 0,5 - 1,5 % lindrig US	↓ 175-520 lindrig US	↓ 40-120 lindrig US	↓ 190-560 lindrig US
Måttlig US	35-49	6-9	➔ 0,3 %			
Svår US	20-34	3-6		105	25	115
Grav US	-20	0-3				
Autism			2- 2,6 %	695-900	160-205	750-975
Schizofreni			0,35 %	120	25*	130

Figur 3. Ungefärlig prognos baserat på nationell statistik. Befolkningen 37400 är ett medelvärde av prognostiserat antal innevånare i kommunen år 2022.⁴²

Prognostiseringen visar att Strängnäs kommun behöver planera för målgrupper som är i behov av olika typer av stöd och att insatserna behöver utformas på olika sätt beroende av målgrupp. IVO granskade i höststas hur kommunen utformat daglig verksamhet för personer som har

³⁹ <http://www.landstingetsormland.se/PageFiles/4740/Riktlinjerna%20130901%20inkl%20bilagor.pdf>

⁴⁰ Personlig kommunikation, ledning av myndighet och bistånd, 2017-09-18.

⁴¹ <http://www.fou.sormland.se/>

⁴² Strängnäs kommun. Artaeus, D. (2017). *Befolkningsprognos 2017, Strängnäs kommun*. Samhällsbyggnadskontoret, Strategienheten, Strängnäs kommun.

neuropsykiatrisk diagnos, utan utvecklingsstörning. IVO valde målgruppen utifrån att de nationellt sätt missas i verksamhetsplanering.

Det är av vikt att det framöver görs en planering för samtliga målgrupper som rör området funktionsnedsatta. Prognosen kan ge en fingervisning om behov kopplat till ungefärlig fördelning och antal. Prognoser tyder på att det troligtvis finns ett flertal personer med funktionsnedsättning i Strängnäs kommun som inte har stöd av Socialtjänsten. En prognos ska inte ses som en exakt sanning, en personkretstillhörighet eller en funktionsnedsättning innebär inte per automatik att en person är i behov av stöd från kommunen, eller att personen vill ha, ansöker om, och beviljas insatser enligt LSS eller bistånd enligt SoL. Vid ansökan görs alltid en individuell utredning och bedömning av myndighet och bistånd, gällande om behov föreligger samt att behovet inte tillgodoses på annat sätt.⁴³

7.5. Hälso- och sjukvård

Betalningsansvarslagen kommer att förändras. Grundtanken i förslaget trygg och effektiv utskrivning från slutenvård (SOU 2015:20) är att kommuner och landsting i lokala överenskommelser ska reglera när kommunens betalningsansvar ska inträda, vilket belopp som ska gälla och hur tvister ska lösas. Förslaget innebär högre krav på kommunen då antal dagar utan betalningsansvar för kommunen kommer minska. Slutenvården kommer påbörja en planering för utskrivning redan när en patient skrivs in. Landstingets öppenvård får en mer central roll i vårdplaneringen i samband med utskrivning och planering för fortsatt vård.⁴⁴ En gemensam riktlinje för landsting/kommuner i Sörmland har tagits fram.⁴⁵

Trygg och effektiv utskrivning rör även målgruppen personer med psykisk funktionsnedsättning. Kommunen behöver utöka det förebyggande arbetet med att minska psykisk ohälsa och förhindra slutenvård. I de nationella riktlinjerna framkommer det att en nära och fungerande samverkan mellan landsting och kommun är av stor vikt för att minska psykisk ohälsa hos brukaren.⁴⁶

7.5.1. Kommunal hälso- och sjukvård

kommunen ska erbjuda god hälso- och sjukvård åt dem som bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i socialtjänstlagen (SoL) eller i lagen om särskilt stöd till vissa funktionshindrade (LSS).⁴⁷ Verksamhetsområdets tre sjuksköterskor och arbetsterapeut kommer från årsskiftet att ingå i Socialkontorets nya hälsosjukvårdsorganisation (HoS). Kommunens arbetsterapeut förskriver fysiska och kognitiva hjälpmedel.

Samsjuklighet och samverkan är ett utvecklingsområde i Strängnäs kommun, där HSL funktionerna har en viktig roll. För brukare med samsjuklighet och/eller utmanande beteende är det av största vikt att samverkan fungerar och att HSL funktionerna har rätt kompetens och bemötande. Ett utmanande beteende innebär att en person är aggressiv, utåtagerande,

⁴³ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016). *Stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS 2016*. Helsingborg: Komlitt.

⁴⁴ Trygg och effektiv utskrivning. SOU 2015:20

<http://www.regeringen.se/49bbd8/contentassets/0538012e9e164acda95527da785022e4/trygg-och-effektiv-utskrivning-fran-sluten-var-d-utredningen-om-betalningsansvarslagen>

⁴⁵ <http://www.landstingetsormland.se/PageFiles/46062/Riktlinjer%20trygg%20och%20effektiv%20l%3%a4nsstryg-ruppen.pdf>

⁴⁶ Socialstyrelsen (2011). *Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd: Socialstyrelsen*.

⁴⁷ SFS 1982:763 *Hälso- och sjukvårdslag*. Hämtad den 12 november 2016 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag-1982763_sfs-1982-763

självmdestruktiv eller har ett annat socialt problematiskt beteende.⁴⁸ I dagsläget samverkar områdets sjuksköterskor med sjuksköterskor inom äldreomsorgen kvälls- och nattetid.

Landstinget Sörmland och habiliteringsverksamheten erbjuder utifrån Hälsoval en samordnad vård och stöd (SMO) för vuxna personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar, vilket är knutet till en specifik vårdcentral i Strängnäs. Vårdcentralen erbjuder extra kunskap kring funktionsnedsättningar med möjlighet till längre läkartider och utökat samarbete mellan med exempelvis kommunens hälso- och sjukvård, habiliteringsverksamheten och specialistkliniker.⁴⁹

7.6. Strängnäs - Framtida utmaningar och strategier (Målgrupper och hälsa)

1. Planera för olika målgrupper/behov- Det behöver göras en tydligare prognostisering av framtida målgrupp avseende ungefärligt antal och behov av stöd, som följs upp av en verksamhetsplanering för samtliga målgrupper.

2. Olika behov- Utifrån prognosen (se figur 6.4) och IVOs granskning av målgruppen med autism utan utvecklingsstörning, behöver verksamheten även fortsättningsvis utveckla verksamheten och arbetssätt för målgruppen. Likväl behöver verksamheten även fortsättningsvis utvecklas för personer med omfattande behov av stöd och omvårdnad.

3. Samverkan- Kunskap, arbetssätt och former för samverkan samt ansvarsfördelning behöver vidareutvecklas för att möta personer med samsjuklighet och behov av komplexa insatser. Att erbjuda SIP och noga följa upp samt stämma av uppsatta överenskommelser är av stor vikt.

4. Öka antalet SIP- Att vid uppföljning av genomförandeplan, ställa frågan om brukaren har insatser från flera huvudmän. Erbjud brukaren att kalla till SIP.

5. Intern samverkan- Flera brukare har olika insatser inom verksamhetsområdet. Brukaren ska lämna samtycke om exempelvis boendestödjare och arbetshandlare får kommunicera med varandra kring brukaren. Utifrån brukarens bästa finns det behov av att fortsätta utveckla samverkan mellan exempelvis boende och daglig verksamhet/sysselsättning. Om brukaren inte vill att samverkan sker ska det respekteras. Utifrån ett organisationsperspektiv är det viktigt att fortsätta öka förståelsen för varandras verksamheter.

6. Barnperspektiv- Inventera hur barnperspektivet kommer fram i LSS verksamhet i Strängnäs, både i myndighetsutövning och hos utförare om justeringar i organisationen behöver göras för att öka barnperspektivet. Se över om det ska finnas andra insatser än i dagsläget för barn som är i behov av komplexa insatser och i sådant fall hur ska de organiseras.

7. Våld i nära relationer- Viktig Intressant Person (VIP) är en utbildning för personer med funktionsnedsättning, med syfte att förebygga våld i nära relationer. Det behöver ses över hur VIP ska ingå i Socialkontorets kommande strategi våld i nära relationer och var och hur VIP ska organiseras samt ta fram en implementeringsplan. Se över behov av kompetensutveckling för medarbetare inom verksamhetsområdet avseende våld i nära relationer.

⁴⁸ Socialstyrelsen (2015). *Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet – Ett kunskapsstöd med rekommendationer för chefer, verksamhetsansvariga och personal*. Hämtad den 6 september från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19946/2015-12-3.pdf>.

⁴⁹ <http://www.landstingetsormland.se/funktionshinder/Habilitering/SMO1/>

8. Psykisk ohälsa- Risken för psykisk ohälsa är högre för personer som en har en funktionsnedsättning.⁵⁰ Att satsa på förebyggande strategier för att främja psykisk hälsa är ett prioriterat område. En implementeringsplan för verksamhetsområdet behöver göras utifrån Sveriges kommuner och landstings uppdrag psykisk hälsa och den länsövergripande- samt kommunala handlingsplanen.

9. Hälso- och sjukvård- Se över hur bemanning av sjuksköterskor ska se ut framöver. Ska verksamhetsområdets sjuksköterskor arbeta även helg och kvällstid? Rätt kompetens och bemötande är av stor vikt för personer med behov av komplexa insatser till exempel vid självskadebeteende. I och med att verksamhetens HSL funktioner ska ingå i HoS behöver strukturer för samverkan tydliggöras avseende HSL funktioner, nyckelfunktioner inom verksamhetsområdet och medarbetare närmast brukarna. Säkerställa att berörda funktioner i verksamheten vet vad som ska göras om palliativ vård ska inledas. Utveckla strukturen för hur kunskap om hjälpmedel implementeras i organisationen. Samverkan med hjälpmedel centralen är av vikt.

10. Tidiga tecken demens- Utveckla förebyggande arbete med att tidigt uppmärksamma demens för personer med funktionsnedsättning, eventuellt utveckla samverkan med äldreomsorgens demenssamordnare och demenssjuksköterska.

11. Vård och stöd samordning- Ta fram en handlingsplan och implementera vård och stödsamordning (samverkans modell kommun/landsting) för personer med en psykisk funktionsnedsättning. Vård och stöd samordning är ett led i att säkra upp för en trygg och effektiv utskrivning och förebygga att personer med psykisk ohälsa behöver slutenvård.⁵¹

12. Djäknen- Gruppbostadens placering är utifrån lagstiftning för institutionell för att vara en permanent gruppbostad men har en strategiska placering nära landstingets öppenvårds psykiatri, beroendecentrum och äldreomsorgen. Se över Djäknen's framtida funktion.

8. Individens behov i centrum, ledning, delaktighet och teknik

8.1. Individens behov i centrum (IBIC)

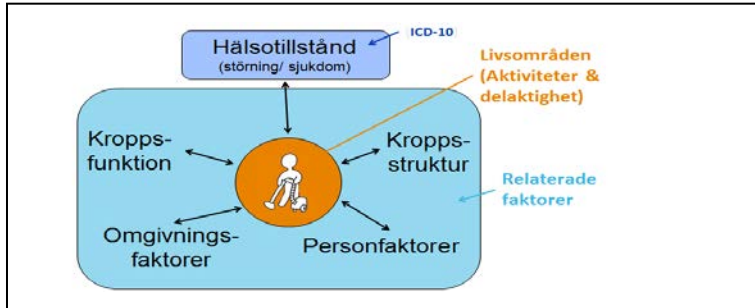
IBIC implementeras succesivt inom socialt arbete i Sverige. Implementeringsarbetet av IBIC i Strängnäs kommun har påbörjats inom myndig och bistånd samt hos verksamhetsområde personer med funktionsnedsättning. Arbetssättet IBIC utgår ifrån individens bästa och tydliggör hur den sociala dokumentationen ska utformas. I arbetssättet IBIC är en central del att använda modellen ICF (klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa). ICF:s modell kan användas som utgångspunkt för hur verksamheten tar reda på och ger förutsättningar för delaktighet. Med utgångspunkt i ICF:s modell kartläggs behov, styrkor och faktorer i omgivningen som kan ge förutsättningar men också hindra individen att vara delaktig och uppleva meningsfullhet. Genom att använda ICF:s modell tydliggörs behovsområden som annars lätt blir osynliga så som kommunikation, att lära sig nya saker, lösa problem och skapa relationer.

⁵⁰ Gustafsson & Sonander, refererad i Barry Karlsson (2015).

⁵¹ Personlig kommunikation Marcus Lundmark. 2017-04-05 (Landstinget, projektledare VOSS)

Utgångspunkten i ICF:s modell är även relaterade faktorer, så som personfaktorer - den enskildas motivation, intressen, drömmar, vad individen vill och strävar efter. I relaterade faktorer ingår även omgivningsfaktorer – exempelvis personalens attityder (attityder påverkar bemötande), hjälpmedel och anpassningar, miljön/lokalens utformning och hur miljön/lokalerna kan anpassas så att individen kan vara delaktig. Med delaktighet avses hur individen kan vara delaktig i insatsen som delaktig i form av att uppleva social gemenskap.⁵²

Figur 4. ICF⁵³

8.2. Delaktighet

Begreppen brukarinflytande, medverkan och delaktighet innebär hur de personer som får insatserna ska få mandat att påverka beslut som får stora konsekvenser för dennes eget liv och vardag. Uttrycken brukarmedverkan eller delaktighet innebär att personer som får insatserna på något sätt medverkar och är delaktiga i en process, oavsett vad delaktigheten leder till. Uttrycket brukarinflytande förutsätter att brukarnas delaktighet på något sätt påverkar processen och besluten som fattas. Att brukaren ska vara delaktighet i utformningen av insatsen finns det stöd för i samtliga konventioner och lagar⁵⁴ som ligger till grund för verksamheten personer med funktionsnedsättning. Det är också förenligt med kommunens värdegrundsarbete samt uppmuntran att medborgarna ska delta och påverka, inklusive Socialnämndens mål att öka brukarnas delaktighet och inflytande i utveckling av verksamheterna.⁵⁵

De senaste åren har Verksamhetsområdet för personer med funktionsnedsättning påbörjat ett omfattande arbete gällande bemötandefrågor, förhållningssätt och arbetsmetoder. Samtliga medarbetare har utbildats i socialstyrelsens kunskapsstöd "Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet." Flera medarbetare har också utbildats genom Utbildningscenter autism i pedagogiskt arbetssätt.

8.3 utmanade beteende, delaktighet och välfärdsteknik

De senaste åren har begreppet utmanade beteende och hur det kan förebyggas och minskas fått större fokus i det nationella arbetet med funktionshinder frågor. Ett utmanande beteende innebär att en person är aggressiv, utåtagerande, självdestruktiv eller har ett annat socialt problematiskt beteende. Utmanande beteende är en signal på att brukaren inte får sina behov tillgodosedda och att omgivningen brister i samspelet med individen. Beteende har ofta sin grund i att miljön och kommunikation inte anpassats utifrån individens behov, men kan även

⁵² Sophie Tenser, Projektledare för Individens Behov i Centrum (IBIC) vid Strängnäs kommun, Socialkontoret. (Personlig kommunikation 2017-04-26).

⁵³ Kungsbacka kommun. (2014). *Riktlinje för social dokumentation inom verkställigheten med "Individens behov i centrum", IBIC som modell.*

⁵⁴ FN konventionen för personer med funktionsnedsättning, Barnkonventionen, SoL, LSS

⁵⁵ Socialnämndens verksamhetsplan 2017, Strängnäs kommun, Mål C1

bottna i smärta och ohälsa. Socialstyrelsen poängterar att det är omgivnings ansvar att hitta lösningar så att en person som utvecklat ett utmanande beteende kan leva ett gott liv⁵⁶

För att minska utmanande beteende är det grundläggande att göra adekvata anpassningar och anta ett förhållnings- och arbetssätt som gör att individen kan uppleva delaktighet.⁵⁷ Att arbeta med alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) är en av nycklarna samt att arbeta med pedagogiska anpassningar.⁵⁸ Kognitiva hjälpmedel är en viktig del i pedagogiskt arbetssätt och kan förskrivas av arbetsterapeut.

Välfärdsteknologi innebär digital teknik ”som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning.⁵⁹ En stor del av de anpassningar som tidigare gjorts med laminerade bilder kan nu ersättas med applikationer i mobiltelefoner och Ipads. Ipads och mobiltelefoner går också under benämningen informations- och kommunikationsteknik (IKT). Om kognitiva hjälpmedel är digitala kan uppdateringar göras av medarbetare på avstånd, för de brukare som vill. Visst stöd ska även kunna ske med hjälp av kamera och videokommunikation för de som önskar. Generellt sätt har personer med funktionsnedsättning ett mindre socialt nätverk och lägre tillgänglighet till IKT än andra.⁶⁰

I en ekonomisk kartläggning som gjorts i Norden framgår det att välfärdsteknologi möjliggör ökad självständighet och trygghet för personer med funktionsnedsättning, vilket även kan resultera i ekonomisk nytta och kostnadsbesparingar för samhället. Rapporten poängterar att det krävs ekonomiska investeringar, kunskap, tid och engagemang hos medarbetare samt ledning för att välfärdsteknologi ska tillgängliggöras och implementeras i verksamheter för personer med funktionsnedsättning. Införandet av välfärdsteknologi hindras om medarbetare eller ledning inte har motivation, kunskap eller rätt förutsättningar.⁶¹

8.4. Strängnäs digitala strategi

I Strängnäs kommun har kommunfullmäktige tagit fram en IT- strategi som heter digitalt först. Strategin innebär att ”digitala tjänster ska, när det är möjligt och relevant, vara förstahandsval i kommunens kontakter med invånare, företagare och organisationer såväl som i kommunens egna verksamheter.”⁶² I Socialnämndens verksamhetsplan framgår det att användning av välfärdsteknologi ska öka.⁶³ Det strategiska arbetet med att tillgängliggöra välfärdsteknologi, pedagogiskt arbetssätt och AKK ska ses som olika delar, vilka är beroende av varandra. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) menar att stödet ska anpassas till individens behov,

⁵⁶ Socialstyrelsen (2015). *Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet – Ett kunskapsstöd med rekommendationer för chefer, verksamhetsansvariga och personal.*

⁵⁷ Socialstyrelsen (2015). *Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet – Ett kunskapsstöd med rekommendationer för chefer, verksamhetsansvariga och personal.*

⁵⁸ Gustafsson, Lindström & Löwenborg, 2015

⁵⁹ Socialstyrelsen (2016). Välfärdsteknologi. Hämtad den 1 maj 2016: <http://socialstyrelsen.itern.se/showterm.php?fTid=798>

⁶⁰ Dokumentation. Forskning pågår Uppsala universitet 2016.

⁶¹ Dahlberg, Å. (2014). *Samhällsekonomiska nordiska studier inom området välfärdsteknologi. En kartläggning. Hjälpmedelsinstitutet.* Hämtad den 23 september, 2016 från

<http://www.mfd.se/globalassets/dokument/publikationer/2014/14314-pdf-samhallsekonomiska-nordiska-studier-inom-valfardsteknologi.pdf>

⁶² Styrdokument, strategi. *Digital strategi för Strängnäs kommun* (2016). Strängnäs kommun

<http://www.strangnas.se/globalassets/upload/kommun-och-politik/forfattningssamling/ovriga-styrdokument/program-och-strategier/digital-strategi-for-strangnas-kommun.pdf>

⁶³ Socialnämndens verksamhetsplan 2017, Strängnäs kommun, Mål C4

där stöd genom digital teknik ska användas när det är möjligt och stöd från personal ges när det behövs.⁶⁴

Kombinationen av välfärdsteknik, AKK, och pedagogiskt arbetssätt bör leda till ökad självständighet och minskat utmanande beteende samt leda till positiva samhällsekonomiska konsekvenser. Stöd för ett sådant påstående finns i kartläggningen av ekonomiska studier kring Välfärdsteknologi i Norden⁶⁵, samt i SKLs direktiv att stöd ska ges via teknik när det är möjligt⁶⁶. Det pågår ett nationellt forskningsprojekt som tittar på välfärdsteknologi ur flera aspekter, både vad gäller kvalitén för den enskilda brukaren och kvalitén för verksamheten samt samhällsekonomiska aspekter.⁶⁷

8.5. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (IBIC, ledning, delaktighet och teknik)

Att implementera nya arbetssätt i sociala verksamheter tar långt tid och är ett arbete som enligt forskning kan ta omkring 10 år eller mer⁶⁸. Det är det av stor vikt att verksamhetsområdet fortsätter det arbete som påbörjats kring implementeringen av pedagogiskt arbetssätt, AKK och välfärdsteknik. Forskning visar att stödet för välfärdsteknik/IKT ofta är dåligt organiserat och tenderar att förlita sig på eldsjälarna än strategiskt implementeringsarbete i verksamheterna, vilket är ett sårbart sätt att arbeta på som sällan hållbart.⁶⁹

1. **IBIC–ledningssystem-** För att i möjliggöra arbetssättet IBIC behöver det finnas ett tydligare ledningssystem. Det behöver finnas tydliga rutiner i alla våra processer. Rutinerna behöver beskriva hur vi säkerställer och följer upp att varje enskild brukare ges förutsättningar att vara delaktig och uppleva meningsfullhet i verksamheten, exempelvis genom användande av pedagogiskt arbetssätt där tydliggörande pedagogik med exempelvis bildstöd samt alternativ och kompletterande kommunikation ingår. Utöver kommunikationsstöd kan observationer och samtal med anhöriga vara en betydande del för att möjliggöra delaktighet.^{70,71}
2. **Implementering-** Det behöver tydliggöras hur verksamhetsområdet arbetar med implementering av nya processer och rutiner så att de görs kända för medarbetare och brukare. Det behöver tydliggöras hur vi ska arbeta med egenkontroller och hur vi följer upp att samtliga processer och rutiner faktiskt är kända för medarbetare samt hur/att de fungerar. Det har

⁶⁴ Personlig kommunikation Maria Gill, SKL 2016-11-07; Sveriges kommuner och Landsting (2016) *Välfärdsteknologi som är anpassad och underlättar för brukaren i det vardagliga livet*. Hämtad den 22 december 2016 från <http://3ubvsp2tnu7c37miew3lbor1.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2015/12/Maria-Gill-SKL.pdf>; Sveriges kommuner och Landsting. (2017). Hämtad den 22 december 2016 från <http://www.kvalitetsregister.se/download/18.7b944fd01540ef79df842028/1461231172946/1A%2BK23%2B11.30%2B%2BPatrik%2BSundstr%C3%B6m.pdf>;

⁶⁵ Dahlberg, Å. (2014). *Samhällsekonomiska nordiska studier inom området välfärdsteknologi. En kartläggning*. Hjälpmedelsinstitutet. Hämtad den 23 september, 2016 från

⁶⁶ Personlig kommunikation Maria Gill, SKL 2016-11-07; Sveriges kommuner och Landsting (2016) *Välfärdsteknologi som är anpassad och underlättar för brukaren i det vardagliga livet*.

⁶⁷ <http://www.mdh.se/samverkan/projekt/samhallskontraktet/2.2419/2.4684>

⁶⁸ Personlig kommunikation, Öie Umb-Carlsson, Funktionshinderforskare vid FoU Sörmland, 2016-12-21.

⁶⁹ Dokument Forskning pågår. 2016 Uppsala; Personlig kommunikation forskaren Camilla Ramsten 2016-09.

⁷⁰ Sophie Tenser, Projektledare för Individens Behov i Centrum (IBIC) vid Strängnäs kommun, Socialkontoret. (Personlig kommunikation 2017-04-26).

⁷¹ Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete: Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-6-53>

STRÄNGNÄS KOMMUN

exempelvis uppmärksammats att alla medarbetare samt brukare inte vet hur processerna ska gå till när en brukare vill byta arbetsplats/verksamhet, vilket troligen gäller för fler processer.⁷²

3. **Uppdragsbeskrivningar**- Se över om uppdragsbeskrivningar för respektive insats bör tas fram i samverkan med myndighet och bistånd samt om de ska antas av Socialnämnden, för att bli en tydligare del i ledningssystemet än nuvarande uppdragsbeskrivningar. Tydliggöra respektive verksamhets ansvarsområden.
4. **SAS**- Se över om en Socialt ansvarig samordnare (SAS) för Socialkontoret kan inrättas. En SAS kan ha ett samordnade ansvar för systematisk riskhantering, egenkontroll och sociala avvikelser samt utredning av Lex Sarah, anmälan om missförhållande. SAS kan vara ett stöd för nyckelfunktioner inom socialkontoret avseende att förskrifterna om social dokumentation följs. SAS blir också ett komplement för att i samverkan med medicinskt ansvarig sjuksköterska hantera gränssnittsfrågor mellan HSL och SOL/LSS.
5. **Social dokumentation**- Fortsätta arbetet med att utveckla och förbättra den sociala dokumentationen för varje enskild brukare utifrån IBIC. Verksamhetsområdet behöver bli bättre på att bryta ner målen i biståndsbesluten och arbeta strategiskt med att följa upp delmålen tillsammans med brukaren. Social dokumentation är en förutsättning för att kunna arbeta utifrån evidensbaserad praktik för den enskilda individen.
6. **Uppföljning**- Förbättra instrument/sätt att följa upp genomförandeplanen och för att mäta hur nöjd brukaren är med insatsen.
7. **Stödfunktion delaktighet, välfärdsteknik**- Då IBIC implementeras hos både verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning och äldreomsorgen samt då välfärdsteknik är ett prioriterat område för hela socialkontoret⁷³ bör en gemensam stödfunktion hålla ihop det strategiska arbetet med välfärdsteknik, AKK och pedagogiskt arbete. Det är av vikt att stödfunktionen har tydliga mottagare/nyckelfunktioner som den arbetar mot hos respektive verksamhetsområde.
8. **Lokal digital strategi**- Kommunfullmäktiges strategi digitalt först behöver brytas ned i en lokal strategi för socialkontoret och verksamhetsområdet personer med funktionsnedsättning kring hur vi ska nå målet att öka välfärdsteknologin i verksamheterna. Nära samverkan behöver finnas mellan arbetsterapeut och kvalitetssamordnare. Fokus är skapa förutsättningar så att medarbetare och brukare ges möjligheter att lära sig hur brukarna kan använda välfärdstekniken på bästa sätt.
9. **Teknisk support**- Inventera vilka för tekniska lösningar vi behöver i befintliga verksamheter samt se till att det finns tekniska förutsättningar från början när nya verksamheter skapas.
10. **Synpunkter**- Se över hur brukarna kan lämna synpunkter. I brukarundersökning av daglig verksamhet framkom det att nuvarande arbetstagarämöte/ brukarråd egentligen inte leder till ökad delaktighet att påverka sin situation på arbetet. Eftersom behov av stöd varierar och då verksamheterna är utformade på olika sätt kommer brukarråd och synpunktshantering att utformas olika. Systematiskt pröva och utvärdera nya sätt.

⁷² Fokusgrupper med medarbetare och undersökning med brukare som har daglig verksamhet/sysselsättning.

⁷³ Socialnämnden, verksamhetsplan 2017, Strängnäs kommun.

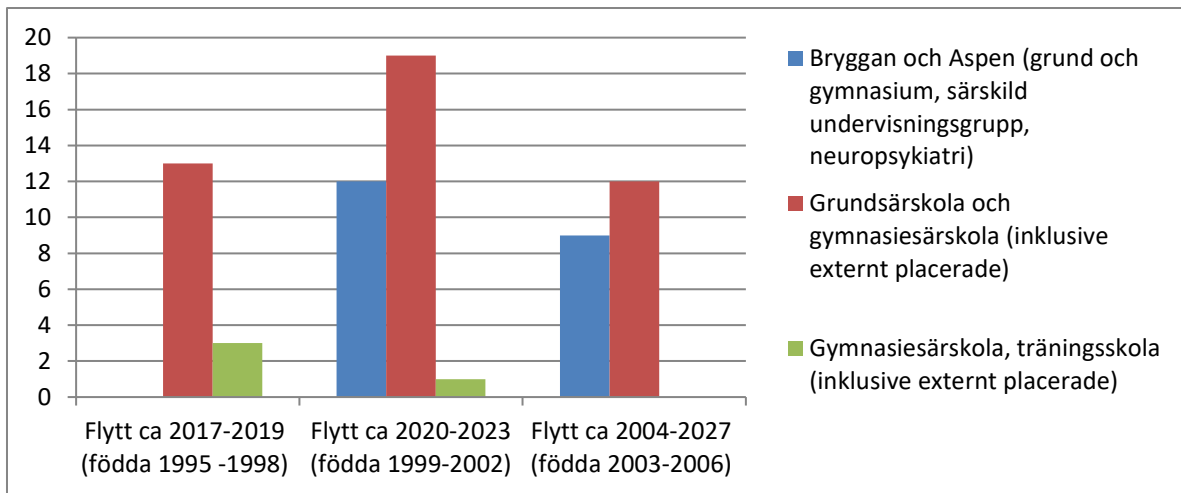

11. **DMO-** Fortsätta arbetet med att systematiskt genomföra delaktighetslingor enligt delaktighetsmodellen (DMO) för att minska maktobalansen mellan brukare och personal.
12. **Mötesplatser-** Skapa mötesplatser i samhället (se mer under rubriken öppen verksamhet).
13. **Definition delaktighet-** Som en del i implementeringen av IBIC kommer en workshop under hösten 2017 genomföras i begreppet delaktighet, där verksamhetsområdet ska definiera delaktighet, vilket kommer mynna ut i en handlingsplan att arbeta vidare med.
14. **Förutsättningar för medarbetare-** Skapa förutsättningar för medarbetare att utveckla sina pedagogiska glasögon genom att ta fram en handlingsplan för vidare implementering av pedagogiskt arbetssätt.
15. **Fortsätt påbörjat implementeringsarbete.** Organisera förutsättningar så att metoderna "Ett självständigt liv" och "motiverande samtal" fortsätter implementeras i de verksamheter där arbetet påbörjas och är tillämpningsbara. Gör upp en handlingsplan som följs upp.
16. **Öka brukarnas integrering i samhället-**
  - Skapa gruppboheter/serviceboheter som är integrerade i vanliga bostadsbestånd (se mer under rubriken bostad med särskild service).
  - Inom dagligverksamhet/sysselsättning ska ett delaktighetsspår skapas med frågor som rör tillgänglighet, delaktighet och jämställdhet (se mer under rubriken daglig verksamhet).

9. Verksamheter och prognostisering

9.1 Sysselsättning och daglig verksamhet (DV)

Daglig verksamhet har ökat med sju till tio personer per år, de senaste tre åren. Sysselsättningen var tidigare en delvis öppen verksamhet, men för några år sedan gjordes verksamheten om så att sysselsättningen blev biståndsbedömt. Det är svårt att sja om framtida behov, men troligtvis kan vi förvänta oss en ökning om cirka sex till elva personer per år. Det ger en medel ökning på cirka 8-9 personer per år för området daglig verksamheten och sysselsättning. Prognosen bygger på tidigare mönster samt på nedanstående statistik över antal elever som finns inom särskolan, Aspen och Bryggan (Aspen och Bryggan är klasser där elever har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). Det är dock inte möjligt att med exakthet förutsäga antal.

Figur 5. Antal elever som går i särskola, Aspen eller särskild undervisningsgrupp i Strängnäs kommun, vilket visar att cirka 70 personer i nämnda skolor beräknas fylla 21 år inom 10 år.⁷⁴

En stor andel av elever som har funktionsnedsättningar går även intrigerat i kommunens övriga skolor. En personkretstillhörighet i sig eller en funktionsnedsättning innebär inte att en person automatiskt ansöker om och beviljas insatser enligt LSS eller bistånd enligt SoL. Behov av insatsen måste föreligga samt att behovet inte tillgodoses på annat sätt.⁷⁵ Det görs alltid en individuell utredning och bedömning av biståndshandläggarna.

Kartläggning antal brukare dagligverksamhet (LSS) och sysselsättning (SoL).

År 2010	År 2013	2017-03-01	2017-09-06
52 LSS + SoL	60 LSS + SoL	124 (89 LSS + 35 SoL)	130 (93 LSS + 37 SoL)

Figur 6. Vid kartläggningarna år 2010 och 2013 var sysselsättning (SoL), delvis en biståndsbedömd- och delvis en öppen verksamhet. Numera är har alla personer inom sysselsättning ett biståndsbeslut, varav det inte är relevant att jämföra antal med tidigare år.

Prognos

År	2018	2019	2020	2021	2022
Ungefärligt antal brukare	133	141	150	158	167

Figur 7. Prognos för daglig verksamhet och sysselsättning.⁷⁶

Utöver beräknad prognostisering kan personer tillkomma genom flytt från andra kommuner. På samma sätt kan utfallet bli mindre om personerna får sysselsättning/arbete/studier på annat sätt än via daglig verksamhet, sysselsättning eller på grund av flytt till annan kommun.

Socialnämnden ska enligt SoL göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor som har funktionsnedsättningar⁷⁷, varav en inventering av personer med psykiska funktionsnedsättningar gjorts av Strängnäs kommun i samverkan med landstinget. I Strängnäs inventering (år 2017) av vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning (kommun och landsting) identifierades totalt 214 personer med psykisk ohälsa. Av dessa

⁷⁴ statistik från utbildningskontoret 2016-11-01

⁷⁵ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016). *Stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS 2016*. Helsingborg: Komlitt.

⁷⁶ Beräkningen är gjord genom en ökning av 8 respektive 9 personer vartannat år. Den förväntade prognosen kan dock variera med en ökning av 6 till 11 per år.

⁷⁷ Bergstrand, B. O. (2016, 3 kap 1 §, 5 kap 8§). *Socialtjänstlagen-2016*. Helsingborg: Komlitt.

STRÄNGNÄS KOMMUN

identifierades omkring 80 personer under 64 år vara utan arbete, studier eller sysselsättning. Dessa individer ingår inte i ovanstående prognostisering. Ungefär hälften av de som inte har någon sysselsättning/arbete/studier är mellan 45-64 år. Omkring 20 individer är 18-24 år, resterande personer är relativt jämt fördelade mellan åldersgrupperna 25-29 år och 30-44 år. Det är svårt att sja om hur många av dessa cirka 80 individer som skulle kunna ha behov av och vara berättigade sysselsättning (SoL) eller dagligverksamhet (LSS).

9.1.1 Utveckling av verksamheten - Strängnäs

Hösten 2016 och våren 2017 genomfördes en brukarundersökning i daglig verksamhet och sysselsättning som grund för strategisk verksamhetsutveckling. Drygt en tredjedel (43 personer) av alla personer med beslut (124 personer) om daglig verksamhet och sysselsättning deltog. Resultatet visar att 88 % av deltagarna med LSS beslut och 57 % av deltagarna med SoL beslut, vill ha andra/nya arbetsuppgifter än i nuläget. Generellt sätt vill brukarna ha variation, stimulans, förberedelser vid förändringar samt ges möjlighet att välja mellan olika arbetsuppgifter. I flera av de 12 olika verksamheter har brukarna varierande behov av stöd. I fokusgrupperna med medarbetare framkom det att det är ganska tvetydiga definitioner om vad daglig verksamhet och sysselsättning innebär.⁷⁸

9.1.2. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Sysselsättning och DV)

1. **Samma perspektiv-** Forskning av området visar att olika insatser ofta har olika perspektiv och synsätt på vad insatserna daglig verksamhet och sysselsättning innebär. Myndighet och bistånd samt utförare enas kring vad daglig verksamhet och sysselsättning innebär och vad en meningsfull sysselsättning kan vara. Förslagsvis antas definitionen av socialnämnden, som är ytterst ansvarig för verksamhetens kvalitet.
2. **Individens behov av stöd-** Utvecklingsarbetet innebär att verksamheterna kommer inriktas efter individernas behov av stöd och möjlighet till gemenskap. Olika arbetsuppgifter/områden kommer att utföras inom de flesta verksamheter utifrån brukarnas individuella mål, intressen och upplevelse av meningsfullhet.
3. **Processen omorganisering av befintlig verksamhet, skapande av nya verksamheter-**
  - 1) Använda arbetssättet IBIC och modellen ICF.
  - 2) Utgå ifrån biståndshandläggares uppdrag och vidare kartlägga behov, motivation och intressen hos individerna.
  - 3) se till vilka som önskar IPS (egen placering) eller daglig/verksamhet i form av en grupp.
  - 4) Se över vilka individer som utifrån behov men även intressen, skulle kunna utgöra en grupp/daglig verksamhet.
  - 5) Se över befintliga lokaler och matcha brukarnas behov med lokaler (gör lokalanpassningar utifrån behov)
  - 6) Kartlägga respektive verksamhets behov av kompetens, tillsätta kompetens/medarbetare för respektive verksamhet utifrån brukarnas behov och arbetstider.
  - 7) Individen deltar i verksamheten och utför arbetsuppgifter.
  - 8) Systematiskt utvärdera individens arbetsuppgifter och trivsel i verksamheten.
  - 9) Göra anpassningar/förändringar för den enskilda individen utifrån utvärderingen.
4. **Utveckling av verksamhetsformerna-**

⁷⁸ Strängnäs kommun (2017). Översyn daglig verksamhet och sysselsättning för att ta del av hela brukarundersökningen samt utredning och förslag.

STRÄNGNÄS KOMMUN

- **Delaktighetsspår**- Delaktighet och samhällspåverkan som sysselsättning/daglig verksamhet (till exempel brukare som utbildar kommunanställda i frågor som rör funktionsnedsättningar och jämställdhet, utveckla tidningen så den når ut till fler, även digitalt, poddcast)
  - **Habiliterande verksamhet, sinnesstimulering, sinnesträdgård**
  - **Utflyttade grupper/verksamhet i verksamhet**- Utflyttade grupper i andra verksamheter – ökar delaktighet och synligheten i samhället samt är kostnadseffektivt då egen lokaler vanligtvis är dyra. Ett utvecklingsområde är att bli en verksamhet i kommunens övriga verksamheter. Kommunens jurist kan behöva konsulteras så att regler följs om konkurrerade verksamhet.
  - **Fler personer i arbete**- För att nå Socialnämndens mål 2018⁷⁹ om att skapa möjlighet att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden samt nå egen försörjning krävs det kommunövergripande insatser, i samverkan med arbetsförmedlingen och försäkringskassan.
  - **IPS verksamheten**- IPS verksamheten (Individual Placement and Support)⁸⁰ grundades hösten 2016 som ett projekt i samverkan med försörjningsstöd. I IPS verksamheten får personer med beslut om daglig verksamhet eller sysselsättning stöd att finna en lämplig företagsplacering. Det långsiktiga målet är att brukaren får en anställning. IPS verksamheten behöver utvecklas och utökas för att möta upp behovet hos nuvarande och framtida brukare som vill ha en företagsplacering och för att möta upp behov hos framtida målgrupp. IPS-verksamheten är en del i att nå Socialnämndens mål för 2018⁸¹ om att skapa möjlighet att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden samt nå egen försörjning.
  - **Kartläggningsverksamhet**- En verksamhet som skapar förutsättningar kartläggning av färdigheter, behov, mål, intressen och att för att skapa meningsfulla arbetsuppgifter.
5. **Se över verksamhetens lokaler och brukarnas arbetstider**- Se över vilka lokaler/verksamheter som ska vara kvar och hur nuvarande lokaler matchar brukarnas behov. Se över lokalkostnader. Om verksamheterna utflyttade grupper ökar, kan troligtvis en omstrukturering göras.
6. **Samverkan**- Det kan uppstå en konkurrens situation när vissa sysselsättningar är organiserade i olika verksamhetsområden (funktionsnedsatta och individ och familjeomsorgen). Möjligheterna till ökad samverkan bör ses över. Det är av vikt att en risk och konsekvensanalys görs vid fördjupat samarbete för att hitta lösningar som påverkar brukarna positivt. Samarbetet med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är även av stor vikt.

9.2. Bostad med särskild service och särskilt boende

Bostad med särskild service för vuxna (LSS) och särskilt boende (SoL) är till för personer med funktionsnedsättning som är i behov av stöd i sitt boende för att kunna leva som andra. Boendeformerna är uppdelat i grupp- och servicebostäder (se vidare definition i bilaga). Boendena ska integreras i samhället, i områden där det inte finns flera omsorgsverksamheter.

⁷⁹ Strängnäs kommun, Socialnämndens mål 2018 (mål C3, B2)

⁸⁰ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18796/2012-8-5.pdf>

⁸¹ Strängnäs kommun, Socialnämndens mål 2018 (mål C3, B2)

STRÄNGNÄS KOMMUN

En koncentration av boendeverksamhet och sociala verksamheter i ett område är en form av samlokalisering.^{82, 83, 84}

Gruppboendestäder kan ligga i vanliga trapphus. De som har störst omvårdnads- och tillsynsbehov kan bo nära det gemensamma utrymmet och vid behov ha en egen dörr till gemensamma. Valet, så långt det är möjligt ska utgå från den enskildes önskemål och behov och inte från någon allmän "mall" över hur personer med funktionsnedsättning ska bo.⁸⁵ Trapphusboende beskrivs som en mer individanpassad, flexibel och ekonomisk lönsam form av gruppboende.⁸⁶ Ny forskning visar att personer i gruppboendestäder kan känna sig ihop fösta och att det finns risk för återinstitutionalisering.⁸⁷

FuB:s underökning styrker att behoven och önskemålen för målgruppen är olika och att boendena inte kan eller ska utgå ifrån en standardmodell.⁸⁸ Erfarenheter från andra kommuner tyder på att en gruppboendestad i naturnära, avskild miljö kan vara värdefullt för individer med särskild sårbarhet och utmanande beteende.⁸⁹ Strängnäs kommun har i sina senaste tre byggnationer av gruppboendestäder använt liknande arkitektur.

9.2.1. Strängnäs

Undersökningen från ungdomar med funktionsnedsättning och anhöriga i Strängnäs kommun visar att behov och önskemål ser olika ut för olika individer, det finns ingen standardlösning som passar för alla. Några vill bo i lägenhet, andra i radhus med tomt. Gemensamt är att de vill bo på ett sätt som inte utmärker sig från övriga, oavsett stödbehov⁹⁰.

Strängnäs kommun ska verka för att personer med funktionsnedsättning ska bo i kommunen.⁹¹ I kommunens översiktsplan nämns Mariefred med tillhörande närområde och Eldsund som utvecklingsområden för hur Strängnäs ska växa framöver. Men det tydliggörs inte i planen var i kommunen boendestäder för personer med funktionsnedsättning ska planeras, enbart att det

⁸² Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016) *Stöd och service till vissa funktionshindrade*: LSS 2016. Helsingborg: Komlitt.

⁸³ Socialstyrelsen. (2011). *Bostad i särskilt boende är den enskildas hem*. Hämtad den 12 november 2016 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18227/2011-1-12.pdf>;

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS Stöd för rättstillämpning och handläggning Hämtad den 17 november 2016 från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8930/2007-101-6_20071016.pdf

⁸⁴ Regeringskansliet. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (2008, artikel 18, 19 & 28). Hämtad den 10 september från <http://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>

⁸⁴ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016) *Stöd och service till vissa funktionshindrade*: LSS 2016. Helsingborg: Komlitt.

⁸⁴ SFS 2001: 453. *Socialtjänstlagen* (kap 5 § 7). Hämtad den 12 november 2016 från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

⁸⁵ Personlig kommunikation, Öie Umb-Carlsson, Funktionshinderforskare vid FoU Sörmland, 2016-12-21.

⁸⁶ Socialstyrelsen. (2011). *Bostad med särskild service och daglig verksamhet: En forskningsöversikt*. Hämtad den 1 december 2016 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18238/2011-2-6.pdf>

⁸⁷ Bengtsson-Tops, A., Ehliasson, K., Ericsson, U. (2014). *Det vardagliga livet på LSS-boende för personer med psykisk funktionsnedsättning: Ett brukar och professionsperspektiv*. Kristianstad: University Press 2015:8 Hämtad den 15 December 2016 från <http://docplayer.se/21953079-Det-vardagliga-livet-pa-lss-boende-for-personer-med-psykisk-funktionsnedsattning.html>

⁸⁸ FuB (2014) *Ett gott liv: Om bostad och stöd i bostaden, nu och i framtiden, för personer med utvecklingsstörning*. Hämtad den 10 september 2016 från http://www.fub.se/sites/www.fub.se/files/bilagor/ett_gott_liv_om_bostad_och_stod_i_bostaden_0_0.pdf

⁸⁹ Personlig kommunikation Bo Rundberg, Utvecklingsledare, Kungsbacka Kommun, 2016-12-07 vid Konferens Framtidens LSS-boende.

⁹⁰ Se boendeutredning (Dnr SN/2016:480-709).

⁹¹ Socialnämndens verksamhetsplan 2017, Strängnäs kommun.

STRÄNGNÄS KOMMUN

Socialnämnden om att inrätta en ny gruppbostad eller servicebostad tills det att brukarna kan flytta in, varav prognosen om 10 år anges.

9.2.3. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Bostad med särskild service och särskilt boende)

1. **Flexibla boenden, hållbara över tid-** Att bygga flexibla boenden är samhällsekonomiskt lönsamt om målgruppens behov ändras eller om det görs en felprognostisering. En gruppbostad bör kunna konverteras till en servicebostad eller tvärt om, ifall behovet ändras. Att bygga flexibla lösningar är förenligt med FuB:s undersökning⁹⁵ som visar att personer med funktionsnedsättning vill ha möjlighet att byta boende och inte bo i samma bostad livet ut.
2. **Integrerat i samhället-** I enlighet med forskning och resultatet från undersökningen, föreslås det att framtida boendeverksamheter i största mån ska vara integrerade i samhället. Det bör undvikas att bygga fler gruppbostäder i form av enskilda hus utan inrättas i normala bostadsbestånd.
3. **Universell utformning, Bygga in teknik-** Bygg in tekniska lösningar från början när nya verksamheter skaps, för att skapa förutsättningar för tillgänglighet och delaktighet.⁹⁶
4. **Utveckla den habiliterande och sinnestimulerande miljön.** Vid nybyggnation ska det planeras för utformning av gemensamhetsutrymme och utomhusmiljö. Som exempel kan en gruppbostad i Kungsbacka kommun användas. Där har varje boende en egen avskärmd uteplats, utan insyn från grannarna. På den gemensamma tomten finns möjlighet till fysisk aktivitet så som hinderbana och hängmatta samt sinnestimulering genom växtlighet.⁹⁷
5. **Behov av en gruppbostad för personer som är känsliga för stimuli?** En diskussion behöver göras med myndighet och bistånd gällande om det finns behov av en gruppbostad för personer som är särskilt känsliga för stimuli, eller inte. Exempelvis har Kungsbacka kommun byggt en gruppbostad för personer med utmanande beteende och en hög sårbarhet för intryck från omgivningen. Gruppboستaden ligger i en lugn naturnära miljö, avskilt från andra grannar. Gruppboستadens syfte är att möjliggöra delaktighet och livskvalitet för dessa individer i sin hemkommun, där stor vikt läggs vid gruppboستadens och utemiljöns utformning samt tillämpning av ett individuellt arbetssätt och möjlighet till förutsägbarhet.⁹⁸
6. **Utveckla planering av framtida behov-** Utveckla ett mer systematiskt sätt att prognostisera och planera för framtida behov och tydliggöra vem som gör vad. Beslut för processen ska fattas i socialkontorets ledningsgrupp. Ett tänkbart förslag är att prognosen uppdateras varje årsskifte av myndighet och bistånd. En referensgrupp kan skapas som myndighet och bistånd tar stöd i vid prognostisering. Efter framtagen prognos sker en samverkan med verksamhetsområde för personer med funktionsnedsättning angående antal platser som antas bli lediga. Därefter görs en samverkan med Planering och utveckling som undersöker var de nya verksamheterna ska

⁹⁵ FuB (2014) *Ett gott liv: Om bostad och stöd i bostaden, nu och i framtiden, för personer med utvecklingsstörning*. Hämtad den 10 september 2016 från

http://www.fub.se/sites/www.fub.se/files/bilagor/ett_gott_liv_om_bostad_och_stod_i_bostaden_0_0.pdf

⁹⁶ Personlig kommunikation Robin Berkhuizen – VD, Emrahus, 2016-12-07.

⁹⁷ Personlig kommunikation Bo Rundberg, Utvecklingsledare, Kungsbacka Kommun, 2016-12-07.

⁹⁸ Personlig kommunikation Bo Rundberg, Utvecklingsledare, Kungsbacka Kommun, 2016-12-07.

STRÄNGNÄS KOMMUN

inrättas, utifrån lagstiftning, målgruppens behov och översiktsplanen 2014 och tillgång på tomter. Socialnämnden informeras årligen om prognostisering och planering.

7. Det bör tas fram en metod för hur prognostisering ska ske, vilka parametrar prognostiseringen baseras på. Andra kommuner använder sig till exempel av mönster från tidigare ansökningar, andel kända personer, intresseanmälningar, kösystem, uppsökande verksamhet och individuell plan enligt LSS. Det bör undersökas närmare om exempelvis forskning och utveckling i Sörmland (FoU) kan vara behjälpliga i att ta fram en adekvat metod.
8. **Kartläggningslägenhet**- För att kunna göra rätt bedömning av boendeform bör en kartläggningslägenhet inrättas, som används genom korttidsbeslut och uppdrag att kartlägga behov. Genom att systematiskt kartlägga behoven när det råder osäkerhet om boendeform kan en mer träffsäker bedömning göras av insats och boendeform.
9. **Inriktningar**- Utifrån IBIC bör det finnas tydligare inriktningar utifrån brukarnas av stöd för bostad med särskild service. Möjligheten till gemenskap främjas samt medarbetarnas potential att specialisera sig på arbetsätt och metoder, vilket möjliggör en mer personcentrerad vård utifrån ett HSL perspektiv. Brukare och anhöriga ska göras delaktiga i processen.
10. **Exempel, boendeverksamheter – som är hållbara över tid**
  - En gruppboende byggs som undervåning av ett bostadshus, lägenheter till privatpersoner byggs på övervåningen.
  - En gruppboende för fem personer byggs så att samtliga personer har möjlighet till en direktgång i gemensamhetsutrymmet. Se förslag nedan.

Lägenhet 1	Lägenhet 3	Lägenhet 4	privatbostad	privatbostad	privatbostad
Lägenhet 2	Gemensamma	Lägenhet 5	privatbostad	privatbostad	privatbostad

Figur. Tänkbart förslag över integrerad gruppboende som går att anpassa till serviceboende vid behov.

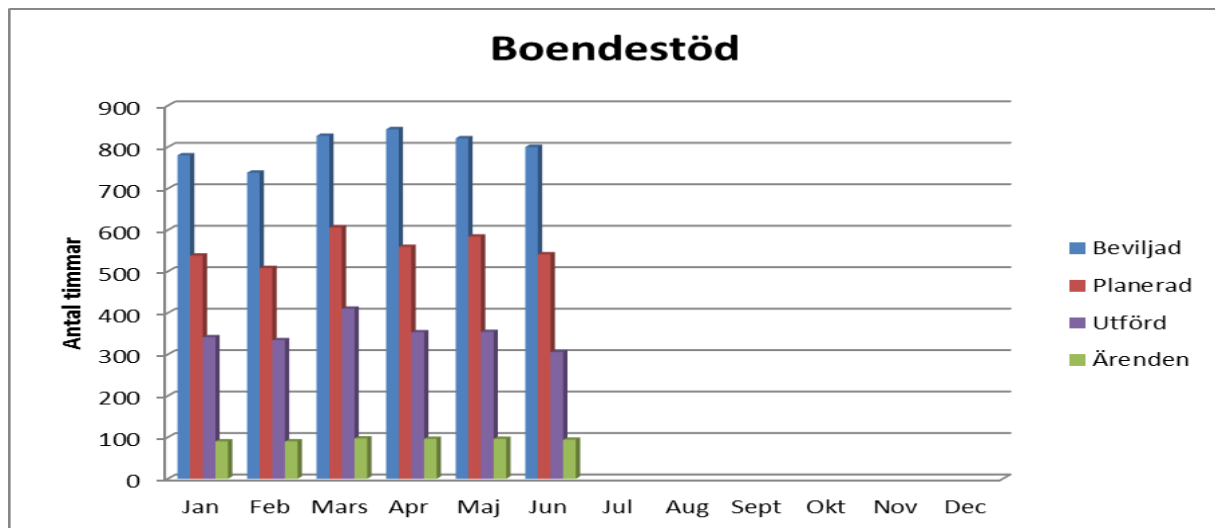
- En gruppboende eller serviceboende byggs i ett trapphusboende, eller som egen loftgång. De personer med störst stödbehov har en egen dörr in till gemensamhetslägenheten.
- En serviceboende byggs i form av radhus.
- Undersöka möjligheterna att bygga om befintliga lokaler som kommunen hyr.
- Bostäder i Strängnäs kommun har inte byggts i den takt som kommunen ökar⁹⁹ vilket försvårar möjligheten att kunna skapa boendeverksamheter i befintliga bostadshus. Möjligheten bör ändå ses över då det är kostnadseffektivt och innebär att verksamheterna integreras i vanliga bostadsområden.

9.3. Stöd i ordinärt boende

9.3.1. Boendestöd

I nuläget finns det en differens mellan beviljad, planerad och utförd tid, ungefär utförs 45% av den beviljade tiden. Se figur nedan.

⁹⁹ Strängnäs kommun (2017). Socialnämnden, verksamhetsplan 2017, Strängnäs kommun.

Figur 6. Det pågår ett utvecklingsarbete i samverkan mellan myndighet och bistånd samt utförare för att ta reda på vad differensen beror på och hur vi kan arbeta för att minska differensen, med fokus på att det ska bli bra för brukarna.

9.3.2. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (boendestöd)

1. **Hur vi ökar andel som vill ta emot insatsen-** En djupare kartläggning behöver göras med att ta reda på varför brukare avbokar stöd eller tackar nej till insatser och vilka metoder, förhållningssätt och förändringar som behöver göras för att minska avbokningar.
2. **Omvärldsbevakning-** Studiebesök i andra kommuner som lyckats minska antalet som avbokar för att kunna finna arbetssätt att motivera och bemöta personerna så de som är i behov av stöd och har ett biståndsbeslut, vill ta emot stödet. Undersök om visst stöd kan ges digitalt till brukare som önskar, exempelvis via videokommunikation så som Skype eller Facetime.
3. **Samma bild-** Fortsätta utveckla samverkan mellan myndighet och bistånd samt utförare för att exempelvis säkerställa att verksamheterna har samma bild av insatsen och hur insatsen boendestöd presenteras för brukare.
4. **Utländsk härkomst-** Organisera verksamheten för att bättre kunna bemöta och stödja personer med utländsk härkomst.
5. **Vård och stöd samordning** Implementera vård och stödsamordning (samverkan kommun, landsting).
6. **Utveckla samverkan med hemsjukvården.**

9.4. Personlig assistans, vuxen LSS

Regeringen gör för närvarande en översyn av LSS, däribland av personlig assistans som ska redovisas i oktober 2018.¹⁰⁰ Översynens resultat kommer troligtvis påverka verksamheten.

¹⁰⁰ Regeringen. (2016). *Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen*. 2016:40.

9.4.1. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (Personlig assistans)

1. **Marknadsföring-** För att få fler brukare att välja kommunen som utförare bör marknadsföring utvecklas och avtal ses över.

2. **Samarbete-** Vidareutveckla samverkan mellan hemsjukvården samt primärvården, se över ansvarsfördelning.

3. **Välfärdsteknik och förhållningssätt-** Se över och implementera hjälpmedel och arbetssätt som kan stärka brukarnas självständighet och delaktighet.

9.5. Insatser, riktade till barn och unga

Barnkonventionen förslås bli lag 1 januari 2020, utredningen pekar på att barnperspektivet generellt sätt måste stärkas och tydliggöras inom LSS verksamheten i Sverige både inom myndighet och utförare. I utredningen kring att barnkonventionen blir lag läggs det vikt vid hur barnets bästa tydliggörs (6 a § LSS) samt hur barnet ska få relevant information och möjlighet att framföra sina åsikter (8 § LSS) i utredning av LSS insatser. Fokus är kring hur LSS överensstämmer med grundprinciper i barnkonventionen. En nationell kartläggning har gjorts som handlar om hur föräldrar/familjeperspektivet förhåller sig till barnperspektivet.¹⁰¹ Nationellt har fokus ökat kring hur kommun och landsting på bästa sätt kan organisera verksamheten och samverka för att stötta barn som är i behov av komplexa insatser.¹⁰²

9.5.1. Avlösarservice, ledsagarservice, personlig assistans barn & unga, LSS

I Strängnäs kommun är det främst vuxna som har ledsagarservice, men 4 av 19 ärenden är barn. De personer som har avlösarservice är barn, ungdomar och unga vuxna. I dagsläget är det tre barn och unga som kommunen är utförare för gällande insatsen personlig assistans. I nuläget är verksamhetsområdet organiserat så att samtliga insatser som rör barn och unga (upp till 21 år) är organiserade under samma enhetschef.

9.5.2. Korttidsboende, LSS

Av förarbetena till LSS framgår det att syftet med korttidsvistelse utanför det egna hemmet är dubbelt, 1) att personen ska erbjudas miljöombyte samt 2) att anhöriga ska få avlösning i omvårdnadsarbetet. Insatsen bör även syfta till att bryta ett ensidigt beroende mellan barn och föräldrar.¹⁰³ En ungs behov av personlig utveckling bör även kunna vägas in när korttidsvistelse utreds.¹⁰⁴ I dag växer de flesta barn med funktionsnedsättning upp i sina familjer, vilket samhället möjliggjort genom att organisera stödsystem för familjerna. Under år 2014 var korttidsvistelse den vanligaste LSS insatsen som beviljades till barn och unga. Syftet med korttidsboende är att barn och unga med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att byta miljö och att anhöriga ska kunna få avlastning i vardagen. Nationellt sett är det främst

---

Hämtad dem 4 januari 2017 från

<http://www.regeringen.se/49bde0/contentassets/72147037df874b5da65fb16afd376244/oversyn-av-insatser-enligt-lss-och-assistansersattningen.pdf>

¹⁰¹http://www.regeringen.se/49315c/contentassets/7bcd0fe8815345aeb2ff0d9678896e11/barnkonventionen-blir-svensk-lag-sou-2016_19.pdf

¹⁰²<http://www.mdh.se/samverkan/projekt/samhallskontraktet/mkhv>

¹⁰³ Sveriges Riksdag (1992) Regeringens proposition 1992/93:159 om stöd och service till vissa funktionshindrade. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/om-stod-och-service-till-vissa-funktionshindrade_GG03159/html (s. 77 och 178)

¹⁰⁴ <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19758/2015-3-7.pdf>

STRÄNGNÄS KOMMUN

barn och unga som beviljas korttidsvistelse utanför hemmet, och insatsen minskar med ökad ålder.¹⁰⁵

IVO har synliggjort verksamhetens kvalitet med barnen som utgångspunkt.¹⁰⁶ IVO bedömer att det är olämpligt att blanda barn och unga med olika funktionsnedsättningar eller med olika behov på samma korttidsboende. Det är exempelvis svårt att kombinera en person med utagerande beteende med en person som har behov av lugn och ro. Det kan också medföra att barn med högre funktionsnivå får stå tillbaka för dem med större behov.¹⁰⁷ IVO anser att det generellt sätt är olämpligt att blanda barn och vuxna på samma korttidsboende.

Strängnäs kommuns korttidsboende har sex platser som vänder sig till både barn och vuxna med ett korttidsbeslut enligt LSS. Brukarna har varierande behov av stöd och omvårdnad. I Sörmland genomförs det för närvarande en översyn av hur den medicinska säkerheten för svårt sjuka barn som visats på korttids kan säkerställas.¹⁰⁸

9.5.3. Strängnäs - Framtida utmaningar och strategier (Barn och unga)

1. **Barns bästa i fokus.** För samtliga insatser som vänder sig till barn och unga gäller det att se över hur barnens bästa sätts i fokus och hur det säkerställs att barnen är delaktiga och kan uttrycka sin åsikt.
2. **Blandande målgrupper-** Det är en svårighet att korttidsboendet vänder sig till både barn och vuxna, och att målgrupperna har varierande behov av stöd. För att finna lösningar behöver det ses över vad nuvarande korttidsboendet ska ha för inriktning.
3. **Samverkan-** samverkan behöver utvecklas och ske på flera nivåer och utvecklas för att stärka barnrättsperspektivet. Socialnämnden och barn och utbildningsnämnden har tagit fram en struktur för samverkan¹⁰⁹.
4. **Behov av nytt korttids?-** Utred om nuvarande verksamhet bättre kan riktas genom att matcha beläggningen utifrån ungdomarnas behov eller om ett nytt korttids behöver inrättas för att kunna skapa bättre inriktningar utifrån stödbehov. Se över om en korttidsverksamhet kan inrättas för att kartlägga/utreda behov i samverkan med myndighet och bistånd.

9.6. Förebyggande verksamhet – Anhörigstöd, Uppsökande-, Öppenverksamhet

Att mer systematiskt och strategiskt arbeta med uppsökande verksamhet är ett betydelsefullt led i att få mer insikt i framtida behov. Enligt SoL¹¹⁰ ska Socialnämnden arbeta med uppsökande verksamhet genom att skaffa sig en god kännedom om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning samt göra en god planering inför framtiden utifrån individernas behov. Uppsökande verksamheter kan även möjliggöra att medborgare med funktionsnedsättning får information om vilket stöd som finns att ansöka om och var de kan vända sig med sin ansökan. Socialnämnden ska erbjuda stöd till anhöriga som vårdar eller

¹⁰⁵ Citat s 42 <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19758/2015-3-7.pdf>

¹⁰⁶ Citat <http://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2016/nastan-som-hemma-rapport.pdf>

¹⁰⁷ <http://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2016/nastan-som-hemma-rapport.pdf>

¹⁰⁸ Personlig kommunikation, Ordförande av Arbetsgrupp Norra funktionshindrade, Våren 2017.

¹⁰⁹ Strängnäs kommun (2017). Struktur för samverkan. Dnr SN 2016:130-003

¹¹⁰ SFS 2001: 453. *Socialtjänstlagen* (kap 5 § 8). Hämtad den 12 november 2016 från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

stödjer en närstående med funktionsnedsättning.¹¹¹ Enligt SoL ska kommunen genom uppsökande verksamhet skaffa sig kännedom om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning och använda kunskapen för att kunna göra en god planering.¹¹²

I 2017 års inventering av livssituationen för vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning i Strängnäs framkommer det att majoriteten av personerna i åldrarna 18-64 år bor i ensamhushåll (140 av 214 personer), en stor andel saknar sysselsättning.¹¹³ Forskning visar på vikten av social samvaro och sociala relationer för att förebygga och minska psykisk ohälsa.¹¹⁴ Nationellt ser det olika ut i vilken omfattning kommuner har valt satsa på att skapa förutsättningar för social samvaro och mötesplatser, som ett led i att minska psykisk ohälsa och bryta social isolering. Exempelvis har Eskilstuna kommun organiserat flera mötesplatser för personer med funktionsnedsättning i samverkan med kultur och fritidsförvaltningen.¹¹⁵

Socialkontoret har tagit fram en strategi om hur Strängnäs kommun ska arbeta med anhörig frågor.¹¹⁶ Det finns även ny läns gemensam anhörigstrategi för hur landstinget och kommunerna i Sörmland ska beakta och tydliggöra anhörigperspektivet.¹¹⁷

9.6.1. Strängnäs – Framtida utmaningar och strategier (förebyggande)

1. **Uppsökande verksamhet**- Se över hur verksamhetsområdet bör stärka den uppsökande verksamheten och hur den bör organiseras.
2. **Mötesplatser**- I samverkan med kultur och fritid, Äldreomsorgen, anhörigcenter och myndighet och bistånd organisera mötesplatser. En kartläggning bör göras av hur många mötesplatser som bör skapas men de behöver vända sig till olika målgrupper (intellektuell, psykisk, och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning samt äldre) Hänsyn behöver tas till att individer har olika intressen och därför bör olika mötesplatser skapas. Möjligheten att organisera mötesplatserna som en del av sysselsättning, daglig verksamhet bör ses över. Det är av vikt att ett instrument tas fram för att möjliggöra en utvärdering av mötesplatserna.
3. **Anhörigstöd**- Tillsammans med anhörigcentrum se över hur anhörigstödet kan utvecklas för att i högre grad nå anhöriga till personer med funktionsnedsättning och tydliggöra anhörigperspektivet i verksamheten. Öka kunskaperna och förtydliga anhörigperspektivet hos medarbetarna, utifrån den läns gemensamma och lokala anhörigstrategin samt utifrån IBIC (individens behov i centrum).

10. Attraktiv arbetsgivare

Socialnämnden har som mål inför 2018 att det ska vara attraktivt att arbeta i kommunen och att medarbetarna är engagerade och kompetenta.¹¹⁸ Medarbetarnas engagemang, trivsel och

¹¹¹ Bergstrand, O. B. (2016, 5 kap 8 §, 10 §). *Socialtjänstlagen*. Helsingborg: Komlitt http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstag-2001453_sfs-2001-453

¹¹² SFS 2001: 453. *Socialtjänstlagen* (kap 5 § 8). Hämtad den 12 november 2016 från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstag-2001453_sfs-2001-453

¹¹³ Inventeringen 2017

¹¹⁴ Topor, A., & Borg, M. (2007). *Relationer som hjälper*. Lund: Studentlitteratur.

¹¹⁵ <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/funktionsnedsattning/vuxna/arbete-aktiviteter-och-fritid/motesplatser-for-personer-med-funktionsnedsattning.html>

¹¹⁶ Anhörigstrategi, 2016

¹¹⁷ <http://www.fou.sormland.se/media/104398/Lansgemensam-strategi-i-samverkan-for-stod-till-anhoriga-1.pdf>

¹¹⁸ Socialnämndens mål 2018

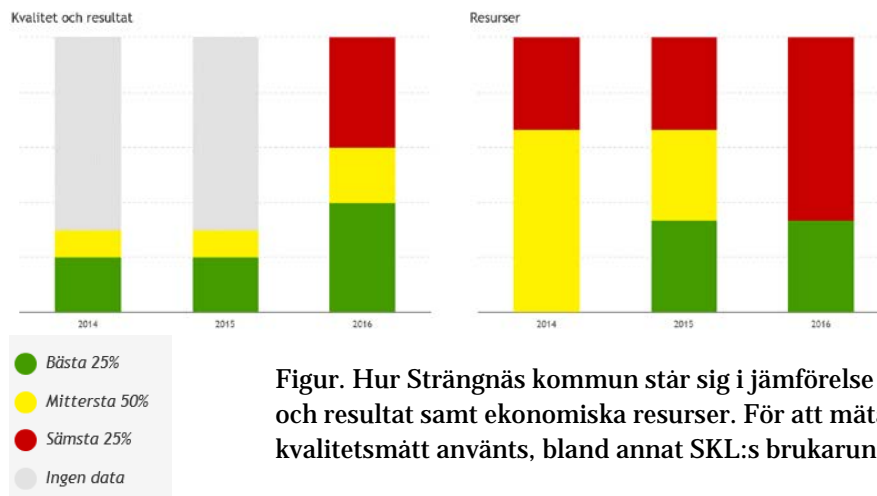
STRÄNGNÄS KOMMUN

kompetens, tillsammans med ledning och styrning är avgörande faktorer för att verksamheten ska uppnå god kvalitet för brukarna och ett gott resultat. För att kunna arbeta utifrån IBIC med att stärka brukarnas delaktighet, föra social dokumentation och arbeta utifrån evidensbaserade förhållningsätt samt använda välfärdsteknik, behöver verksamheten se över hur medarbetarna ges stöd, kompetens och förutsättningar. Att skapa tydligare inriktningar utifrån målgruppernas behov kan enligt IVO¹¹⁹ vara ett sätt att ge medarbetare förutsättningar för att utföra ett gott arbete.

11. Ekonomi

Avsnittet inleds med statistik från kolada och avslutas med en ekonomisk diskussion.

LSS

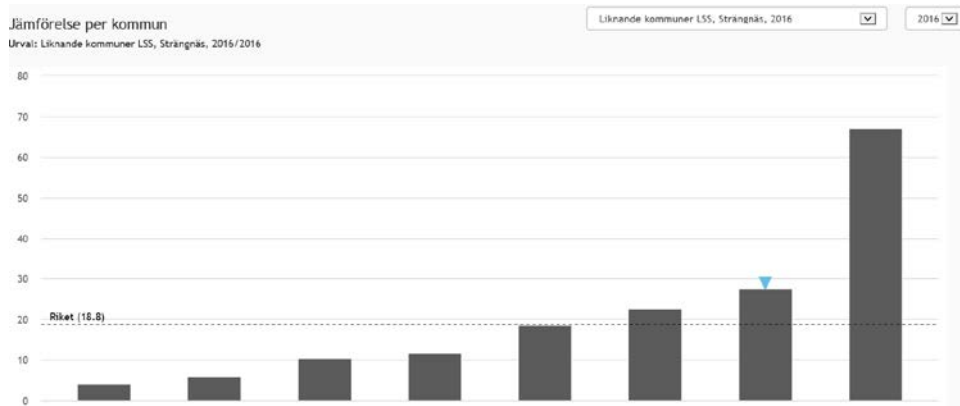
Figur. Hur Strängnäs kommun står sig i jämförelse med riket, avseende kvalitet och resultat samt ekonomiska resurser. För att mäta kvalitet och resultat har flera kvalitetsmått använts, bland annat SKL:s brukarundersökning.¹

Titel	2013	2014	2015	2016
Kostnad insatser enligt LSS och SFB, minus ersättning från FK , kr/inv	3 982	4 053	4 094	4 238
Kostnad funktionsnedsättning LSS boende, kr/brukare		970 887	1 012 588	1 110 314
Kostnad funktionsnedsättning LSS daglig verksamhet, kr/brukare	176 035	241 619	238 955	243 649

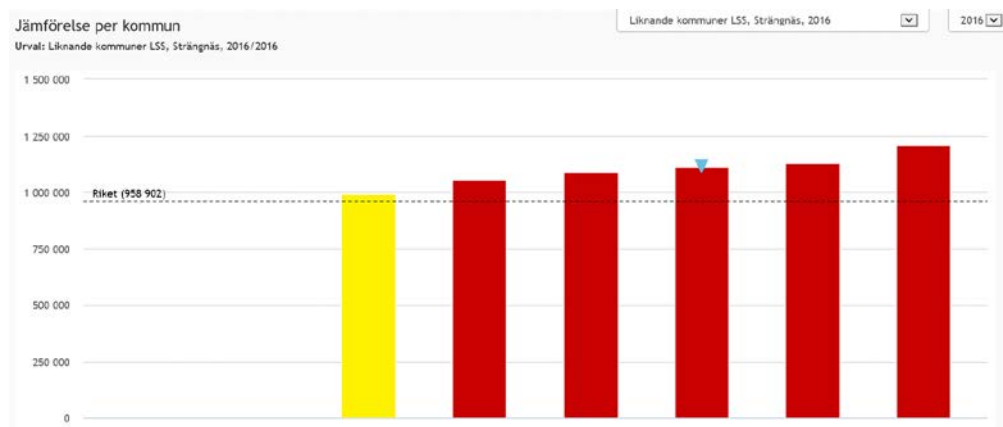
Figur. Analysen visar att kostnad per brukare för boende LSS utgör en del av resultatets förklaring, tillsammans med kostnad per brukare inom daglig verksamhet LSS.

Nedanstående figur visar att kommunen ligger över rikets genomsnitt med antal externa placeringar, men i någorlunda fas med liknande kommuner. Blå pil markerar Strängnäs. 16 av de köpta platserna är vid Solåkraby.

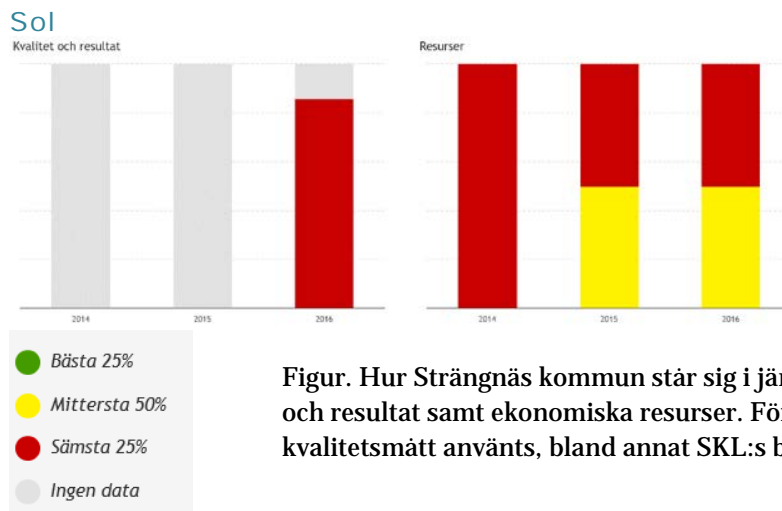
¹¹⁹ <https://www.ivo.se/publicerat-material/rapporter/nastan-som-hemma/>

Figur. Jämförelse med liknande kommuner och riket av andel externa placeringar (köpta platser, boende LSS). Blå pil markerar Strängnäs kommun.

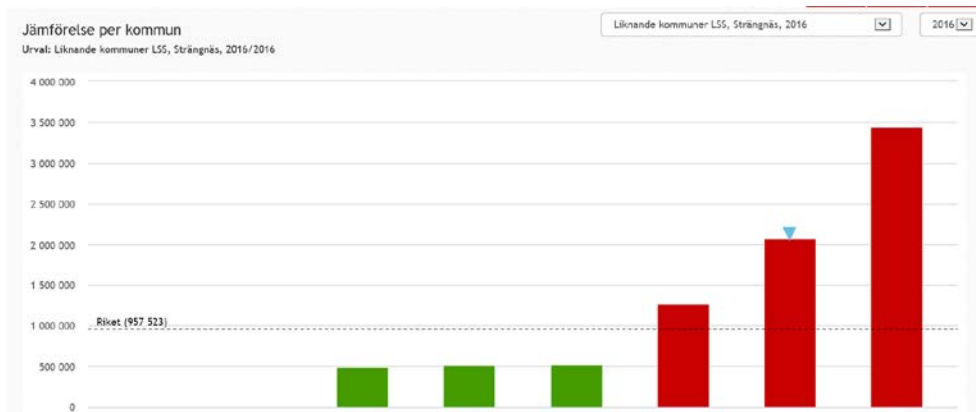
Figur. Kostnad (kr) per brukare inom boende LSS, för liknande kommuner och riket år 2016. Den blå pilen markerar Strängnäs kommun.

Figur. Hur Strängnäs kommun står sig i jämförelse med riket, avseende kvalitet och resultat samt ekonomiska resurser. För att mäta kvalitet och resultat har flera kvalitetsmått använts, bland annat SKL:s brukarundersökning.¹

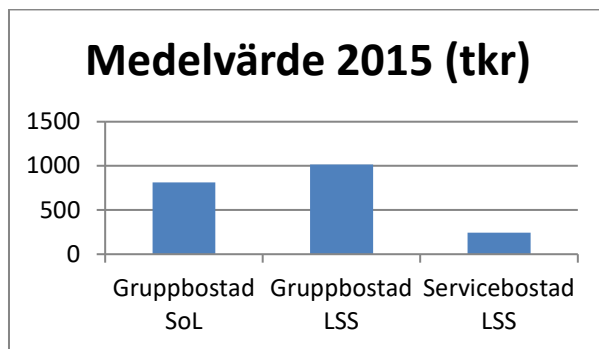
Titel	2013	2014	2015	2016
Kostnad funktionsnedsättning för 0-64 år enligt SoL, kr/inv		1 385	1 404	1 482
Kostnad särskilt boende funktionsnedsättning SoL, kr/brukare	1 997 182	1 577 769	1 509 167	2 065 000

Figur. Kostnad per brukare inom boende SoL utgör troligtvis en betydande del av resultatets förklaring.

Figur. Kostnad (kr) per brukare inom boende SoL, för liknande kommuner och riket. Den blåa pilen markerar Strängnäs kommun.

Nedan presenteras kostnad per plats (bostad med särskild service) i Strängnäs kommun.

Figur. Nettokostnad per plats 2015

Nettokostnad (genomsnittskostnaden) per plats innefattar hyran kommunen betalar inklusive personalkostnad. Det nybyggda gruppboendet Finningevägen 56 är exkluderat då samtliga personer inte flyttat in år 2015.¹

11.1. Ekonomisk diskussion

Gruppboendens utformning är en dyrare byggnadsform än en serviceboend av flera anledningar. Gruppboendet är ett specialanpassat boende. Nybyggnationer har exempelvis boendesprinkler i samtliga utrymmen samt brandlarm med direktlarm till larmcentralen, vilket ökar byggnationskostnaderna. Gruppboenderna består av max sex lägenheter, att bygga få lägenheter i en huskropp är dyrare än att bygga ett boende med fler lägenheter. Nybyggnationskostnader skiljer sig för gruppboend och serviceboend. Nybyggnation för gruppboend är cirka 2700 kronor kvm per bruksarea. För en vanlig nybyggd lägenhet (som kan användas som serviceboend) i form av trapphusboende är kostnaden cirka 1650 kr per bruksarea.¹²⁰ Bruksarea innefattar all yta i bostadshuset utom teknikutrymmen.

Statistiken från Kolada behöver analyseras närmare då resultatet kan bero på flera faktorer, Socialkontoret kommer eventuellt titta på en metod för vidare analys. En högre kostnad kan i vissa fall tyda på en högre ambitionsnivå, men det behöver inte per automatik finnas något samband mellan kostnad och kvalitet. Framöver gäller det att fortsätta den ekonomiska analysen över hur resurserna kan användas på bästa sätt, för att uppnå bästa möjliga kvalitet.¹²¹ En arbetshypotes är att Strängnäs kommun har relativt höga lokalkostnader inom så väl daglig verksamhet som bostad med särskild service/särskilt boende och att vi behöver skapa/bygga grupp- och serviceboend som är mer ekonomiskt lönsamma. Att se över daglig verksamhet och sysselsätningens lokaler, för att i högre grad matcha brukarnas behov mot lokaler som

¹²⁰ Personlig kommunikation, Marcus Gökstorp projektledare vid Strängnäs Bostad AB, 2017-01-23.

¹²¹ Personlig kommunikation Karolina Blomqvist. Ekonom vid Strängnäs kommun, 2017-09-05

STRÄNGNÄS KOMMUN

kan vara mer kostnadseffektiva. Att utveckla utflyttade grupper och IPS verksamheten, kan höja verksamhetens kvalitet samtidigt som det kan vara av vikt för den ekonomiska aspekten.

Att organisera och utveckla verksamheten så att pedagogiskt arbetssätt och stöd genom välfärdsteknologi/hjälpmiddel får grundligt genomslag antas vara avgörande faktorer för att öka brukarnas självständighet och delaktighet, samtidigt som det bör leda till en ekonomisk hållbar verksamhet.

Bilaga. Begreppsförklaring, verksamheter (utifrån lagstiftning och lagstöd)¹²²

Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

LSS syftar till att ge personer med funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra, full delaktighet i samhällslivet och att stärka förmågan att leva ett självständigt liv. Vidare syftar LSS till att skapa förutsättningar för goda levnadsvillkor.

Socialtjänstlagen (SoL)

SoL är en ramlag som syftar till att ge personer med funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra, delta i samhällets gemenskap och att stärka möjligheterna till ett självständigt liv. Vidare syftar till SoL till att skapa förutsättningar för skäliga levnadsvillkor.

Avlösarservice LSS

Insatsen avlösarservice innebär att den anhöriga får avlösning i hemmet för att kunna lämna hemmet och utföra egna aktiviteter, ta hand om syskon.¹²³

Anhörigstöd (SoL)

Kommunen ska erbjuda stöd för de personer som vårdar eller stöttar en närstående med exempelvis funktionsnedsättning.

Bostad med särskild service (LSS)/Särskilt boende (SoL)

Insatsen bostad med särskild service (LSS)/särskilt boende (Sol) innebär ett boende (gruppboende/serviceboende) som tillmötesgår den enskildes behov av stöd och omsorg.

- *Gruppboende (LSS/SOL)*

En gruppboende består av tre till fem lägenheter, sex lägenheter kan accepteras om alla boende tillförsäkras goda levnadsvillkor. Stöd i boendet kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende är till för de personer som har ett "så omfattande tillsyns och omsorgsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig".¹²⁴ Gruppboenden kan utformas på olika sätt, men samtliga lägenheter ska vara fullvärdiga enligt rådande boendeformer och är grupperade kring gemensamma utrymmen.¹²⁵ I många fall är gruppboenden utformade som en enplansvilla i egen huskropp, men den kan också vara integrerad i ett trapphusboende.¹²⁶

- *Serviceboende (LSS/SoL)*

Serviceboenden består av lägenheter som ligger i samma huskropp, som trapphusboende eller i närliggande hus, exempelvis som lägenheter integrerat i ett bostadsområde. I närheten finns

---

¹²² Socialtjänstlagen 2016; LSS boken

¹²⁴ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016) *Stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS 2016*. Helsingborg: Komlitt.

¹²⁵ Sveriges Riksdag (1992) *Regeringens proposition 1992/93:159 om stöd och service till vissa funktionshindrade*. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/om-stod-och-service-till-vissa-funktionshindrade_GG03159/html

¹²⁶ Socialstyrelsen (2011). *Bostad med särskild service och daglig verksamhet: En forskningsöversikt*. Hämtad den 1 december 2016 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18238/2011-2-6.pdf>

STRÄNGNÄS KOMMUN

gemensamhets- och personalutrymmen. Servicelägenheterna kan vara fler än i en gruppbostad men inte så många att området får en institutionell prägel. Stöd kan ges dygnet runt utifrån den enskildes behov av stöd.¹²⁷ De personer som har ett större stödbehov kan bo nära det gemensamma utrymmet. Kopplade lägenheter innebär att lägenheterna är knutna till gemensamhetslokalen, men kan ligga lite längre ifrån än övriga lägenheter. Enligt socialstyrelsen är kopplade lägenheter till för personer som har ett mindre stödbehov än personer som har en grav utvecklingsstörning.¹²⁸

Boendestöd (SoL)

Insatsen boendestöd är till för personer som har behov av särskilt anpassat stöd i sin bostad och/eller vid kontakter i samhället.

Daglig verksamhet (LSS) och sysselsättning (SoL)

Daglig verksamhet kan sökas av personer som tillhör de första två personkretsarna enligt LSS. Personer som inte omfattas av LSS, men som har en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och stora svårigheter i sin livsföring ska ges möjlighet till sysselsättning enligt SoL. Daglig verksamhet ska omfatta stimulans, utveckling, meningsfullhet och gemenskap efter individens önskemål. Verksamheten bör innehålla både habiliterande och produktionsinriktade uppgifter. I Strängnäs kommun är daglig verksamhet och sysselsättning organiserade inom samma enhet.

Kontaktperson (LSS, SoL)

En kontaktperson ska tillgodose behoven av en medmänniska, med syfte i att bryta isolering och främja ett socialt aktivt liv.

Korttidsvistelse (LSS)

Syftet med insatsen är dels att avlösa anhöriga, dels att ge möjlighet till miljöombyte, rekreation och bidra till ökad självständighet för den enskilde.

Ledsagarservice (LSS)

Personligt stöd för en individ för att exempelvis ta sig till och delta i fritidsaktiviteter.

Personlig assistans (LSS)

Personligt utformat stöd i ordinärt boende.

Personligt utformat stöd (SoL)

Personligt utformat stöd i ordinärt boende.

Öppen verksamhet (SoL)

Kommunen ska bedriva uppsökande verksamhet, skaffa sig en god kännedom om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning samt göra en god planering inför framtiden utifrån individernas behov. Öppen verksamhet har syfte i att arbeta uppsökande och förebyggande med att bryta isolering.

¹²⁷ Larsson, M., & Larsson, L. G. (2016) *Stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS 2016*. Helsingborg: Komlitt.

¹²⁸ Socialstyrelsen (2011). *Bostad med särskild service och daglig verksamhet: En forskningsöversikt*. Hämtad den 1 december 2016 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18238/2011-2-6.pdf>